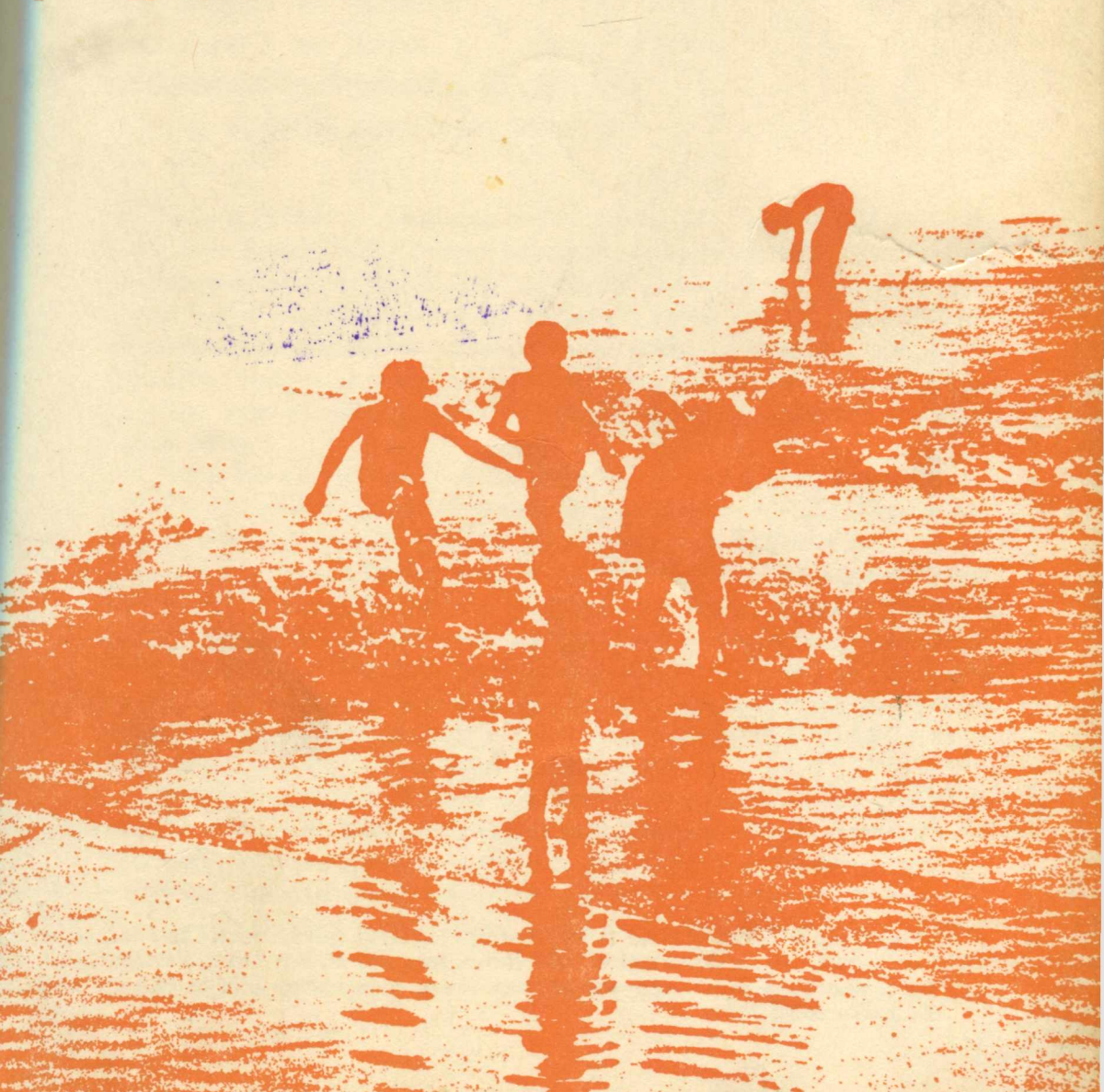

laiškai lietuviams

liepa-rugp./july-august 1982

ATOSTOGOS, POILSIS, SPORTAS	217	Juozas Vaišnys, S.J.
ODISĖJO KELIAIS	219	Anicetas Tamošaitis, S.J.
KAS NORI MAN TARNAUTI. . .	222	Chiara Lubich
JONAS BUVO ŽMOGUS	223	Nina Gailiūnienė
NERAMI ŠIRDIS	229	J. E.
SENOVĖS LIETUVIAI VISI KALBĖJO LIETUVIŠKAI	231	Jonas Miškinis
LAIŠKAS LIETUVIAMS IŠ GRAIKIJOS SALŲ	232	Nijolė Jankutė
LIETUVIŠKŲ PARAPIJŲ METAI	240	Komitetas
JAUNYSTĖS DŽIAUGSMAS, MEILĖ IR. . . MIRTIS	241	Vytautas Kasniūnas
EILĖRAŠČIAI	245	Klemensas Jūra
TĖVYNĖJE	246	Gediminas Vakarlis
KALBA	249	J. Vaišnys, S.J.
ATGARSIAI	250	A. Valevičius, S.J.
TRUMPAI IŠ VISUR	252	J. Pr.

Šis numeris iliustruotas fotografijomis iš "Laiškų lietuviams" ekskursijos. Viršelio nuotrauka – Algirdo Grigaičio.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$8.00, single copy 80 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing offices.

laiška lietuviams

religinės ir tautinės
kultūros žurnalas

1982 / LIEPA - RUGP. / JULY - AUGUST / VOL. XXXIII, NO. 7

ATOSTOGOS, POILSIS, SPORTAS

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Šie trys žodžiai — atostogos, poilsis, sportas — vienas su kitu derinasi. *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* aiškinama, kad atostogos yra "laikas, kuris dirbančiajam ar besimokančiajam reguliariai skiriamas poilsiui, gydymuisi ir pan.". Tad pagrindinis atostogų tikslas yra poilsis, bet jeigu poilsis būtų suprantamas kaip nieko neveikimas, tinginiavimas, tai atostogos savo tikslo nepasiektų, žmogus savo sveikatos nesustiprintų, bet dar labiau ją susilpnintų. Užtat atostogautojas turėtų judėti, žaisti, sportuoti, užsiimti koku nors fiziniu darbu.

Dabar beveik kiekvieną savaitę tenka išgirsti liūdną žinią, kad mirė vienas ar kitas mūsų pažįstamas. Žmonės dažnai pasako: "O dar nebuvo taip senas, dar galėjo gyventi. . ." O dėl ko negyveno? Gavo širdies smūgį, kuris jį nuvarė į kapus. Širdis turi daug priešų: nehygieniškas maitinimasis, rūkymas, įvairios įtamos, bet kažin ar tik nebus didžiausi jos priešai automobilis ir televizijos aparatas. . . Žmogus sėdi per dieną kur nors įstaigoje; baigęs darbą, tuoj sėda į automobilį; parvažiuavęs namo ir greitai pavalgęs, sėda prie televizijos aparato. Jeigu reikia nueiti į krautuvę, vėl sėda į automobilį, nors ta krautuvė tebūtų už poros bloką. Tokiu būdu, nuolat sėdint ir mažai judant, širdis silpnėja ir silpnėja iki pagaliau visai sustoja. . .

Visi gydytojai rėkte rėkia, kad reikia daugiau judėti, kasdien pasivaikščioti, pasigimnastikuoti, pasportuoti, bet kai kurie pagalvoja, kad tokie dalykai tinka tik dykaduoniams ir vaikams. Ne, tai būtinas dalykas kiekvienam, norinčiam išsaugoti savo sveikatą!

Daugelis teisinasi, kad sportui ar pasivaikščiojimui neturi laiko. Keista, kad nė vienas nesiteisina, jog neturi laiko miegoti ar valgyti. O juk judėjimas yra ne mažiau reikalingas ir už valgį, ir už miegą. Žmogus, kuris užmiršta

Bronziné Atènos statula (350-300 m. pr. Kr.)

sportą ir pasivaikščiojimą, trumpina savo gyvenimą. Gal ne vienas pasakys: "Man visai nesvarbu, kiek aš gyvensiu — didelė jau čia laimė tas gyvenimas. . ." Gal tau ir nesvarbu, bet gal svarbu kitiems: žmonai, vyrai, tėvams, vaikams. . . Gyvenimas yra didelė Dievo dovana — būtų nusikaltimas jį numoti ranka ir jo nevertinti, juo nesirūpinti.

Sportuodamas, judėdamas, vaikščiodamas laiko veltui nepraleidi, jo tik laimėsi, nes nereikės taip ilgai miegoti — po fizinio nuovargio geriau miegosi, tai greičiau ir išsimiegosi. Taip pat nereikės taip dažnai vaikščioti (atsiprašau — važinėti!) pas gydytojus ir gulėti ligoninėse. Darbas geriau seksis — per trumpesnę laiką daugiau nuveiksi.

Sporto, pasivaikščiojimo ir bet kokio kitu judėjimo reikia neužmiršti ne tik per atostogas, bet ir per ištikus metus. Nesėsk per dažnai į automobilį — daug kur gali pėsčias nueiti. Jeigu šalia keltuvo yra laiptai, jais pasinaudok — keltuvas įtaisytas tik invalidams ir ligoniams. Vaikščiodamas, laipiodamas, judėdamas sustiprinsi ne tik kojų muskulius, bet ir širdį.

Dabar daugelis rūpinasi, kaip sumažinti svorį: badauja, ima visokias piliules, bet, tokiu būdu mažindami svorį, dažnai sugadina sveikatą. Aišku, reikia laikytis protingos dietos, negali kišti į burną kas tik papuola, bet vien dietos svorio sumažinimui nepakanka — reikia ir judesio, sporto, gimnastikos, pasivaikščiojimo, bėgiojimo. Kiekvienas gali pasirinkti tokį būdą, koks jam geresnis ir patogesnis, bet judėti būtinai reikia. Kai daugiau judėsi, tai nereikės taip labai ir dieta rūpintis, nes judesys sudegins nereikalingus svarus.

Tad mokėkime šią vasarą pasinaudoti atostogomis, bet stenkimės ir per visus metus kasdien susiorganizuoti "mažiukių atostogų" bent pusvalandį ar valandą. Tokių atostogų vaisius tuoj pajus mūsų širdis, bus už tai labai dėkinga ir mums daug ilgiau ištikimai tarnaus.

ODISĖJO KELIAIS

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Turbūt visi esame girdėję išmintingą patarimą, jog turime neskaityti gerų knygų; skaitytinos tik geriausios. Priežastis aiški. Tiek daug dabar visokių prispausdinta, kad net gerųjų dėmesingai vos dalį tevaliotume perskaityti, skirdami joms laiko nuo ryto iki vakaro. Bet kam iš mūsų tiek jo skirti duota? Todėl čia būtina atranka. Mūsų laikas, dėmesys ir amžius per daug riboti, kad galėtume skaityti bet ką gera. Juk reikėtų save apiplėšti, tuo nustumiant į šalį geriausią. Brangenybių parduotuvėje, kur mums būtų leista pasiimti dovanai aprėžtą jų skaičių, išsirinktume sau vertingiausias. Knygos yra toks lobynas dvasiai. Būdami riboti, iš jų, kad neskriaustume savęs, tegalime imtis geriausių.

Viena žymių, būdingų geriausioms knygoms, yra ta, kad jos nesensta, neįkandamos laiko danties. Kitos pasirodo, pasiekia net didelio tiražo, bet po kiek laiko nebedomina net tos pačios kartos žmonių. Tačiau yra veikalų, kurie, nors parašyti prieš šimtus metų, lieka amžinai jauni, vis iš naujo traukiantys kiekvienos kartos žmones savo žava ar gelme, paprastai abiem drauge. Prie tokių veikalų priklauso senovės graikų mums dovanota *Odisėja*. Kam ji nepažįstama, bent glausta forma, iš mokyklos dienų? Būdami mokiniai, mes matėme joje aprašytus įdomius Odisėjo nuotykius. Dabar, labiau subrendus, ana Odisėjo kelionė atsiskleidžia žvilgsniui kaip mūsų pačių gyvenimo veidrodis. Su juo didesne pagarba ir mūsų galva linksta prieš jos kūrėją, šedevriškai mus nupiešusį anų nuotykių scenomis. Pažiūrėkime tame veidrodyje į save.

Kartą graikai paskelbė karą Trojos miestui. Jį nugalėję ir sugriovę, susėdo į laivus ir laimingai grįžo į namus. Tik vienam Odisėjui su būriu karių likimas skyrė daugel metų klaidžioti po jūras marias, tarp įvairių nuotykių ir pavojų, kol pasiekė savo gimtinę, kur pasiilgę laukė jo žmona, sūnus ir draugai.

Visų pirma vėjas ir jūros srovės nunešė jų laivus prie vienos salos, kurios gyventojai maitinosi loto, tokio augalo, vaisiais. Odisėjas pasiuntė keletą savo vyrų salos apžiūrėti. Gyventojai pasiųstuosius priėmė labai draugiškai, kaip mielus svečius. Pasodinę už stalo, ėmė vaišinti anuo savo valgiu. Vos tik šie paragavo saldžių loto vaisių, tučiuojau visiškai pamiršo apie savo tėviškę. Neberūpėjo nei gimtieji namai, nei tėvai, nei jų laukiančios žmonos ir vaikai. Pamiršo net, kuriam tikslui buvo į salą siųsti. Dabar tegeidė tik viena: likti per amžius loto saloje ir puotauti su jos gyventojais. Odisėjui prireikė jėga ištempti juos iš ten lauk — spurdančius ir verkiančius, kad turi salą ir jos vaisius palikti. Kurį laiką netgi turėjo laikyti pririštus grandinėmis po laivo suolais, kad nešoktų bėgti į ją atgal.

Jau čia pajuntame norą susimąstę sustoti, užliejus mintims apie save. Argi žmogaus buvimas žemėje nėra tartum kokia kelionė jūra, kaip Odisėjo ir jo vyrų? Virkštelę, siejančią kūdikį su motina, kai kurie Bažnyčios Tėvai lygina su virvėmis, kurio mis laivas pririštas prie gimtojo uosto kranto. Ją perkirpus, virves atrišus, kiekvieno laivas pasileidžia į šio gyvenimo vandenį. Kelionės tikslas — nuplaukti į anapus esančią tėviškę, kur mūsų laukia ten jau nuvykę mūsų giminės, pažįstami ir draugai. Ir čia, kaip jūroje, nematome kito kranto. Bet žinome, kad jis yra, nors patys ir nesame ten buvę. Žinome iš kitų. O žinojimas iš kito tvirtinimo yra tikėjimas. Kitoje gyvenimo pusėje esančio uosto nematome; kartais, netgi jau esant nebetoli, jį nuo mūsų akių slepia tiršta migla. Bet tikime, kad jo esama, nes taip tvirtina Dievas, kuris tą uostą pažįsta, ir pažįsta gerai, nes pats jame gyvena.

Eikime dabar prie to, kas su dalimi Odisėjo vyrų atsitiko loto saloje. Pakeiskime loto vaisius pasaulio siūlomais malonumais, ir vėl turėsime taiklų savo pačių vaizdą. Ar ne tiesa, kad daugelis žmonių, paragavę šios žemės džiaugsmų, pamiršta savo amžinąją tėviškę? Kalno pamoksle Kristus liepė nebūti baimingai susirūpinus tuo, ką valgysime, ar ką gersime, ar kuo vilkėsime,

trumpai — žemės gėrybėmis. O kas atsiskleidžia mūsų akims, kai šiandien žvelgiame į pasaulį? Gi ištisiems pulkams kaip tik jos stovi dėmesio centre. Kol žemės gėrybių teturi menkai, jomis baimingai susirūpinę, norėdami įsigyti. Kai turi apščiai, vėl baimingai susirūpinę, ką su jomis daryti: kur dėti, kad jų dar daugiau telktų; kaip išdėstyti, kad visi akis išvertę girtų; ką pirktis, kad kitus stebintų; koku būdu apsaugoti, kad visa šuo ant uodegos nenusineštų. . .

Kristus nesakė, kad laikinųjų gėrybių žmogui nereikia. Atvirksčiai, nurodė net jų svarbą, nes pati Apvaizda susirūpinusi, kad žmogui jų netrūktų. Tik liepė jose nepasimesti, laikyti jas antraeilėmis, o visų pirma siekti Dievo karalystės. Bet čia matome to Kristaus liepimo priešingybę. Į žemę ir medžiagą taip pasineriama, kad dangui ir dvasiai nelieta dėmesio. Laikinieji dalykai taip susiurbę mintis, jausmus ir troškimus, kad amžinieji neberūpi. Kitais žodžiais, loto vaisiai tokie gardūs, kad tėviškė dingusi iš omenės.

Tas nesirūpinimas gali būti įvairaus laipsnio. Jis gali būti kovingas. Tai amžinosios tėviškės atmetimas. Mūsų ekskunigas Ragauskas Lietuvoje yra parašęs knygą, pavadintą *Nenoriu dangaus*. Tą titulą paryškina tuojau po jo idėti autoriaus žodžiai: "Visų mūsų vienintelė ir tikroji tėvynė yra Žemė! Tepadededa ši knyga religijos paklupdytam ir sulenktam žmogui atsitiesti! Tepadededa jam, užuot pravardžiavus Motiną Žemę 'ašarų pakalne', visa širdimi ją pamilti ir kartu su sąmoningaisiais tarybiniais žmonėmis būti laimingais Komunizmo rūmų statytojais ir pirmaisiais jų gyventojais! 'Nenoriu dangaus!' — tai (turi būti) ne vien ateisto, bet ir tikinčiojo gyvenimo šūkis". Tolimesniais tos knygos žodžiais, palikime dangų Dievui ir jo angelams, o mes kurkime rojų žemėje. (Pridėkime savo mintyse: rojų, kuriame tokia laimė, kad ten nebenori gyventi net jo kūrėjų dukterys, kaip Stalino Svetlana; tokia laisvė, kad bėgantieji lauk gražinami atgal tankais ir durtuvais; tokia gausybė, kad kone kasmet

reikia vykti už to rojaus ribų pirktis kviečių).

Kituose tas nesirūpinimas nesąmoningas. Tai amžinosios tėviškės pamiršimas. Čia prieš ją nekovojava, bet apie ją ir negalvojava. Jei pirmajai rūšiai pavyzdys — kas dedasi anapus Geležinės uždangos, tai šiai antrajai — kas dedasi šiapus. Ten garbinamas kolektyvo stabas, čia — mamonos. Vienas skaitytojas laiške taikliai parašė, jog šiame krašte mamonas tiesiog plėšosi, kad tik daugiau išūlytų savo maisto, Odisėjo legendos paveikslu — savo loto vaisių: kad žmonės vis daugiau jų valgytų ir vis daugiau reikalautų, vis giliau nerdamiesi ir mintimi, ir širdimi į trejopą pasaulio linksmybę, nurodytą apaštalo Jono laiške: kūno geismą, akių geismą ir gyvenimo puikybę.

Mes, vakariečiai, pasijuokėme iš tuščios komunistų kišenės. Gal dar labiau turėtume pasijuokti — tik su liūdesiu ir baime — iš savo tuščios širdies. Ten žmogus daug kur nuskuręs kūnu, čia — nudriskęs dvasia. Žinome, kuo kvepia jų kuriamas rojus. Šiandien vis daugiau pakvimpa ir susikurtas mūsiškis. Kai kas sako, kad komunizmą iš vidaus suės vėžys. Greičiausiai taip ir bus. Tik nepamirština, kad bjauri liga ėda iš vidaus ir Vakarus. Žiaurios votys, kaskart pikčiau pratrūkstančios nepilnamečių vandalizmo, susivėlusio nihilizmo, lytinio palaidumo ir kitokiais pūliais, rodo gilų vidinį sirgimą. Buvęs FBI direktorius Hooveris pagrįstai yra išpėjęs Ameriką: "Mes galvotrukčiais žengiamo į gąsdinančią vidinę krizę. Esu tvirtai įsitikinęs, jog, jei neižvelgsime mirtį nešančios jos priežasties ir nesi-stengsime greitai bei agresyviai pastoti jai kelio, už tai sumokėsime savo respublikos gyvybę". Tai, ką Hooveris sakė apie Ameriką, savo ruožtu galioja visam Vakarų pasauliui.

Žvilgterėjus į ligą, dera pamąstyti ir apie vaistą. Odisėjui, kaip mename, prireikė jėga ištempti savo siūstuosius vyrus iš loto salos — spurdančius ir verkiančius, kad turi tą šalį ir jos vaisius palikti. Taip ne kartą pasielgia ir Viešpats Dievas su mumis, kai pasineriame medžiaginių, laikinų gėrybių

malonumuose. Pasiunčia ligą, nelaimę, artimo asmens mirtį ir panašių dalykų, kurie tuos malonumus apkartina, ištrenkia iš rankų, kaip vaikui pavojingą žaislą. Tartum jėga nukreipia žvilgsnį į tikrąją žmogaus paskirtį, parodo, dažnai verkiantiems ir spurdantiems, kad tėviškė ne čia, o kitur. Tačiau mums nėra reikalo laukti, kad Dievas imtųsi tokios skausmingos operacijos. Patys turime gerų priemonių kovoti su tuo kenksmingu pasaulio vaisių veikimu. Keletą prisiminkime — labai paprastų ir nesudėtingų, bet gana veiksmingų.

Viena priemonė yra *ryto ir vakaro maldos*. Rytą ir vakarą melstis neįpareigoja joks Dievo ir Bažnyčios įsakymas. Bet kas tą maldą apleidžia, tas meta į krepšį vieną bene pajėgiausių būdų pakelti savo mintį ir širdį nuo šios žemės į kitą pasaulį. Ypač kas dar prie vakaro maldos prijungia trumpą sąžinės sąskaitą, ką tą dieną padarė gera ir ką bloga, tas savo tikrosios paskirties ir amžinosios tėviškės, į kurią keliauja, niekada visiškai nepamirš. Panašiai nėra pareigos kalbėti maldos prieš ir po valgio. Bet kur to gražaus papročio laikomasi, ten jis primena mūsų ryšį su Kūrėju: kad tos valgio dovanos ir tuo pačiu mūsų gyvybė, kurią palaiko, plaukia iš jo, kad jis yra mūsų Tėvas, globojantis šiapus ir laukiantis anapus.

Antra priemonė yra *paveikslas*. Kaip tik juo paremta reklama, nesąmoningai veikianti dvasią. Tad tuo pačiu būdu, kuriuo pasaulis perša loto vaisius, turime priminti dvasiai amžinuosius turtus. Todėl namuose turėtų būti bent vienas kitas religinis paveikslas ir, visų pirma, mūsų Viešpaties kryžius, kurie primintų, kad, be anų reklamuojamų žemės gėrybių, esama dar kitos tikrovės, aukštesnės ir neregimos.

Ne vienos šeimos valgomajame matyti Paskutinės vakarienės paveikslas. Nebūtinai toks ten ir turi kabėti. Bet jis — geras pavyzdys nurodyti taurių paveikslų naudai ir galiai. Juk Paskutinė vakarienė taip vaizdžiai ir jautriai primena žmogui, kad jis gyvena ne vien duona, bet ir dvasia, ne vien žemei, bet ir dangui. Ir primena kaip tik ten, kur taip siejamės su medžiaga, daryda-

mi ją savo pačių dalimi — valgydami. Bet Paskutinės vakarienės paveikslas ne tik primena mūsų tėviškę anapus. Jis ugdo ir tarpusavio santarvę šiaupus. Kaip tik Paskutinės vakarienės metu, apaštalam pradėjus ginčytis, kuris jų tarpe didesnis, Viešpats, atsikėlęs nuo stalo, nuplovė jų kojas. “Taip ir jūs, — tarė, — turite plauti kojas vienas kitam”. Tad Paskutinės vakarienės vaizdas skiepija atleidimą, nuolankumą, tarnavimą kitam — dorybes, cementuojančias darnų ir džiugų sugyvenimą. Panašių dalykų galėtume pasakyti ir apie ne vieną kitą paveikslą.

Trečia priemonė yra *draugas*. Priežodis sako: “Su kuo sutapsi, toks pats darysies”. Turėkime savo draugų tarpe žmonių, giliai ir gyvai įsitikinusių amžinąja tėviške po mirties. Tokių žodis, gal dar daugiau pavyzdys, ją primins ir mums patiems.

Prie gerų draugų reikia priskirti ir knygą. Kokį žmogų pasaulis mums vaizduoja televizijos ekrane, įvairiuose skaitiniuose? Su labai retomis išimtimis be mažiausios užuominos apie jo sielą, Kūrėją, pomirtinį gyvenimą. Kokiu būdu ten vaizduojama žmogaus mirtis? Kaip ir gyvulio nusibaigimas: paleidai kulka — pastipo. O iš tikrųjų asmens mirtis yra gi jo amžinojo likimo užantspaudavimas, svarbiausia jo gyvenimo valanda, kurią stoja prieš savo Teisėjo sostą. Todėl mūsų draugai turi būti ir tokie leidiniai, kuriuose žmogus ir jo likimas pateikiamas su visa jo dorine atsakomybe ir antgamtinė tikrove.

Dar viena priemonė yra *šūkis*. Jei siųstieji į loto salą būtų užsirašę ir laikę sau prieš akis: “Atsimink, kad esi iš Odisėjo vyrų, kad tavęs laukia gimtieji namai!” Tuomet, net valgydami loto vaisius, nebūtų to pamiršę arba veikiai vėl prisiminę. Išmintingi žmonės kaip tik tai ir daro: turi pasirinkę savo gyvenimo šūkį, kuris jiems primena, kam yra į šį pasaulį siųsti, neleidžia pamesti iš akių tikrojo kelio gyvenimo šunkeliuose, tikrųjų turtų pasaulio blizgučiuose. Kai kurie savo pasirinktą šūkį turi pasistatę ant rašomojo stalo, arba pasikabinę ant sienos, arba įklijavę į dažnai atsiverčiamą knygą. Štai, kaip pavyzdys, keletas šūkių, kuriuos

buvo pasirinkę garsūs žmonės. Šv. Stanislovo Koskos, vieno iš jaunimo globėjų, gyvenimo šūkis buvo: “Esu gimęs svarbesniems dalykams!” Kitas jaunimo globėjas, šv. Alojzas, vadovavosi šūkiu, kurį statėsi prieš akis kaip klausimą: “Kiek tai verta amžinybės mastu?” Jėzuitų ordino steigėjo šūkis buvo: “Visa didesnei Dievo garbei!” Pagaliau visais amžiais mes žavimės žodžiais, kuriuos tarė Dievo Motina Marija ir kuriais ji iš tikrųjų vadovavosi kaip gyvenimo šūkiu: “Štai aš Viešpaties tarnaitė!”

Trumpai drūtai, pasaulio dalykai bei džiaugsmas mus veikia, kaip Odisėjo vyrus loto vaisiai. Jų paragavę, dažnas pamirštame savo amžinąją tėviškę, netgi kuriam tikslui esame Dievo į žemę siųsti. Prisimintose keturios priemonės labai paprastos, bet daug padedančios tos blogybės vengti, loto vaisių veikimą šalinti.

Tolimesniuose Odisėjo nuotykiuose irgi matome save pačius. Tik juos reikia kelti į ateinantį *Laiškų* numerį.

KAS NORI MAN TARNAUTI...

CHIARA LUBICH

“Kas nori man tarnauti, tegul seka manim: kur aš esu, ten bus ir mano tarnas. Kas man tarnaus, tą pagerbs mano Tėvas” (Jn 12,26).

Tikriausiai atsimenate, kai Jėzus, kalbėdamas apie savo mirtį, lygino save su kviečio grūdu, kurs tik mirdamas duoda gausių vaisių; taip, Jis sakė, bus ir su Juo. Toliau tęsdamas Jis priminė, kad kas myli savo gyvybę, praras ją, bet kas prarastų, atras ją amžinajam gyvenime.

Pradžioj minėtais žodžiais Jėzus kviečia tuos, kurie nori Jam tarnauti, sekdami Jo pėdomis. Jis sako: “Kas nori...” Į ką gi Jis kreipiasi? Aišku, kad ne į kurią nors žmonių kategoriją, bet į visus. Jo žodžiai skirti kiekvienam tikinčiajam, todėl taip pat tau ir man. Jo paskirtis, kuri Jį vedė per mirtį į garbę, yra paskirtimi ir Jo mokinių; taip pat tavo ir mano. Visi žmonės, sekdami Jėzumi, turi siekti savo pilnatvės ir pašaukimo išpildymo.

Jėzaus vartojami žodžiai "...mano tarnas" reiškia kiekvieną krikščionį esant Kristaus pasiuntiniu pasaulyje, Jo bendradarbiu, Jo įgaliotiniu. Krikščionis, norėdamas būti tikru Kristaus tarnu, turi pasirinkti Jėzaus kelią, kelią Jo meilės. Gali būti, kad vieną dieną reikės net gyvybę duoti, kaip Jėzus davė, už mūsų brolius ir seseris. Bet tikriausiai reikės mirti sau kiekvieną dieną. Iš tikrųjų nėra įmanoma tikrai mylėti be savęs atsižadėjimo ir marinimosi.

Tokia meile mylėjo pirmieji krikščionys, taip mirdami ir prisikeldami. Ir pagal tokią meilę jie buvo atpažįstami kaip Jėzaus tarnai, Jo mokiniai. Tikriausiai girdėjote šiuos Jo žodžius: "Iš to visi pažins, kad esate mano mokiniai, jei mylėsite vieni kitus" (Jn 13, 35).

Jei mes seksime Jėzumi, mūsų kelias, kaip ir Jo, nuves mus į dangų. Mes būsimės Tėvo pagerbti, kas reiškia, kad dalinsimės su Jėzumi ta garbe, kuria Tėvas Jį pagerbs. Panašiai Jėzus žadėjo apaštalams, su jais atsiveikindamas. Jis sakė, kad eina paruošti jiems vietos ir grįš jų paimti, kad jie būtų drauge su Juo.

Kaip tad turime pagal šiuos žodžius gyventi? Jėzaus pažadai tokie dideli, ateitis tokia puiki ir didinga, kad mes, pradėdami eiti Jo nurodytu keliu, neturėtumėm abejoti net akimirkos.

Kiekvieną asmenį kasdien pasitikime, būdami pasiruošę ir gyvastį už jį atiduoti. Jei taip darysime, kiekvienas pasiaukojimas bus savaimingas, o mirimas sau ir mūsų savanaudiškumui ateis kaip natūrali pasekmė. Tada būsimės Jėzaus tarnai, Jo mokiniai, ir mūsų lauks pažadėtas dangus ir amžinybė su Juo.

Dar daugiau. Jei taip elgsimės drauge su kitais, tarpusavio meilė žydės ir tos meilės vaisius bus ypatingas: Kristus nelauks būsimąjo gyvenimo, norėdamas mus apdovanooti savo draugyste ten. Jis bus mūsų tarpe jau dabar, ką Jis ir sakė: "Kur du ar trys susirinkę mano vardu, ten ir aš esu jų tarpe" (Mt 18,20).

Tada mūsų džiaugsmas bus pilnas jau čia žemėje.

JONAS BUVO ŽMOGUS

("Laiškų lietuviams" konkurse III premiją laimėjęs straipsnis)

NINA GAILIŪNIENĖ

Ar atsimenate, kaip žvengia eržilai? Bet kodėl turėtumėte atsiminti? Tik vieversėlio čirenimas padangėje, pempės klykavimas laukuose, varnėno švilpavimas prie inkilo ir gegutės kukavimas sode primena Lietuvos laukus, pievas ir sodybas.

Tačiau jėga, jaunystė ir nesuvaldomas gaivališkumas trykšta tik iš eržilų žvengimo. To garso negalėčiau niekad pamiršti. Jis buvo pirmasis išpūdis, užrekorduotas mano atmintyje.

Vaikas kasdieninius įvykius pradeda atsiminti tik nuo penkerių ar šešerių metų amžiaus. Bet atskiri įykiai, sukėlę išgastį, iširėžia vaiko atmintyje daug anksčiau.

Mamos tėviškėje buvo laikomi du staliniai eržilai. Iš ten buvo pas mus atvažiuavę svečiai. Kai jie viduje vaišinosi, išėjau į kiemą apžiūrėti svečių vežimo. Nematę mažo baltagalvio sutvėrimo, eržilai muistėsi, prunkstė, kasė kojomis žemę. Trejų metų kaimo vaikas jokių gyvulių nebijo. O arklių mažiausiai. Man rūpėjo paglostyti jų minkštus, virpančius snukius. Ištiestomis rankomis artinuosiu prie arklių. Tokio pažeminimo eržilams buvo per daug. Jie sužvingo piktu, galingu balsu, kurio negalėjo sutalpinti ne tik mūsų kiemas, bet ir viso kaimo laukai. Siaubas prikalė mane prie žemės. Ir mano išgąščio klyksmas buvo garsnis už jų žvengimą.

Išlėkė iš trobos tėtė ir mano krikštatėvis, mamos brolis. Pagriebęs į glėbį, tėtė ramino mane, o krikštatėvis tramdė ne mažiau išgąsdintus savo eržilus. Jie stojo piestu, tū-

---

Pažadai per dideli, kad galėtumėm leisti tokiai progai dingti jos nepanaudoję. Tad turėkim drąsos!

Iš italų kalbos išertė
kun. Antanas Sabas

pė ant paskutinių kojų purtė aukštai iškel-
tas galvas ir žvengė, žvengė, žvengė. . . Ro-
dos, kad dangus ir žemė drebėjo nuo to gar-
so. Tik aš viena buvau saugi savo tėvo glė-
byje.

Vėl praėjo vieneri metai, lyg negyventi.
Be jokių atsiminimų. Kitą vidurvasarį mirė
mamos tėvas. Ir to įvykio būčiau neatsimi-
nusi, jeigu ne naujas išgastis. Kapuose sto-
vėjau prie duobės, isikabinusi į raudančios
mamos sijoną. Už mūrinės kapų tvoros vieš-
keliu smarkia riščia kažkas nuvažiavo. "Tė-
tukas nuvažiavo! . . . Tėtukas mane paliko!"
— suklikau nesavu balsu. Iš vyrų krūvos
išniro tėtė ir įtraukė mane į savo glėbį. Il-
gai niekas negalėjo atplėšti mano rankų,
kietai apsisivyniojusių apie jo kaklą.

Žiemą Lietuvos ūkininkai turėdavo tik
vieną apšildomą kambarį. Ten šeima ir sam-
diniai valgydavo, dirbdavo ir vakarodavo.
Na, ir miegodavo. Jei ne visi, tai bent tė-
vai su mažais vaikais. Todėl ir mūsų didžiulės
trobos vadinamajame "užpečkyje" sto-
vėjo plati tėvų lova. Prie jų galvūgalio —
mano lovelė. Rytą pabudus, buvo patogu
perlipti į tėvų lovą. Iš jos tik vienas šuolis
— ir jau ant šilto mūrelio, kurį zanavykai
vadino "zelikiu".

Ir tą ankstyvą žiemos rytą nukeliavau
ant "zelikio" įprastu būdu. Pažįstami ma-
lonūs garsai ir kvapai veržėsi iš virtuvės.
Buvo šilta, jauku ir gera laukti, kol ateis
mama manęs aprengti. Sėdėdama pastebė-
jau, kad lovos viduryje kažkas pūpsėjo, lyg
po storais pūkų patalais per naktį būtų iš-
augęs didžiulis kupstas. Užlipau ant lovos
galo, pasispyriau ir taikliai nutūpiau į patį
gauburio vidurį. Minkštai, lyg į sniego
pusnį ar į lapų krūvą.

Rodos jokie garso nebuvo, bet iš virtu-
vės, kaip žaibas, įskrido mama. Paskui ją —
sąmdinė mergina. Mama griebė mane už
"čiuprynos" ir grubiai dribtelėjo šalia lo-
vos. Nudengusi patalus, traukė iš didžiulio
dubens tešlotą baltą paklodėlę. "Tai pada-
rė! . . . Tai padarė! . . . Ir koks nelabasis ją ten
nešė!" — aimanavo įtūžusi mama. To nega-
na. Dar vis žadėjo, susidorojusi su tešla, iš-
vanoti man kailį. . .

Vienuose marškinėliuose ir basomis ko-
jomis ant šaltų grindų drebėjau nuo šalčio
ir baimės. Paties dangaus siūstas į kambarį
įžengė tėtė. Jam užteko vieno žvilgsnio su-
vokti tragišką situaciją: jo "skruzdėlytė"
išmakojo užmaišytą ir kilimui į šiltą lovą
padėtą pyragą. . .

Netaręs žodžio, jis plačiai atskleidė sa-
vo atsagiotą skrandą ir pritūpęs laukė, kol
aš atsidūriau jo glėbyje. Sėdėdama ant tė-
tės kelių, iškišusi galvą iš skrandos, kaip
kengūriukas iš motinos kapšio, smalsiai ste-
bėjau visą sąmyšį. Tėtės užantyje buvo sau-
gu ir šilta, kaip "Dievo ausyje". Mano vei-
delio išraiška, matyt, buvo toli nuo atgai-
laujančios nusikaltėlės, nes mama, piktai
dirstelėjusi į mane, pasakė: "Dar mergiščia
juokiasi, tiek 'blėdies' pridirbusi! . . ."

Kai moterys išlalėjo į virtuvę, tėtė mane
aprengė. Mama niekadoms nebuvo piršto
pridėjusi nė prie vieno iš savo keturių vai-
kų. "Duodavo" arba "kailį vanodavo" tik
žodžiais. Bet, mane rengdama tą rytą, tik-
riausiai nebūtų švelniai apsiėjusi.

Paskutinė mano vaikystės nelaimė įvyko
rudenį, tik man pradėjus lankyti mokyklą.
Grįžusi iš mokyklos, radau kuliant kvie-
čius. Iškulti šiaudai, naudojami pakratams,
buvo pradėta krauti į kūgį kieme. Kūgis
jau buvo apie 10-12 pėdų aukščio. Užlipau
ant jo kopėčiomis, priremtomis prie kūgio
šono. Besivartydama ir bešokinėdama, pri-
ėjau per daug arti krašto ir nuslydau žė-
myn. Pasijutau sėdinti giliam šuliny. Iš visų
pusių šiaudų sienos. Mano nuslysta į tą
pusę, prie kurios buvo suversta aukšta krū-
va palaidų šiaudų, kurie vėliau turėjo būti
sukrauti ant kūgio viršaus.

Kaip tėtė, stovėdamas prie kaukiančios
mašinos, išgirdo mano riksmą, nežinau. Bet
kai mano išgastis jau buvo išaugęs į be-
kraštį siaubą, palaidi šiaudai pradėjo ste-
buklingai slūgti. Virš jų pasirodė tėtė ir iš-
traukė mane iš šiaudinio šulinio.

Su šiuo įvykiu pasibaigė mano vaikystės
išgąščiai, o su jais ir tėtės — gelbėtojo rolė.
Vietoj jos išryškėjo tėtės — užtarėjo sąvoka.

~ ~ ~

Tėtė grįžo su šeimyna iš laukų, baigę kirsti rugius. Dar buvo ankstyva, karšta popietė. Vyriausias brolis Antanas suorganizavo su marška bristi žuvų gaudyti tvenkinyje. Žuvies būta daug. Du vyrai atnešė didelį varinį katilą su grobiu prie trobos. Tėtė nuėjo prigulti popietės. Išsiskirstė ir kiti suaugusieji. Mama su mergina sėdo pavėsyje valyti žuvį. Mes, trys mažieji, pasilikome žiūrėti, kas toliau darysis.

Kai moterys, ištraukusios iš vandens karosus, pradėjo pjauti jų galvas ir skusti žvynus, džiaugsmas juos gaudant virto tragedija. Juozukas, pora metų jaunesnis už mane ir gailiausias iš mūsų visų, tuoj į dūdas ir per kiemą, kiek kojos neša, į klėtį. Tėtė, prižadintas klyksmo, jį sutiko pusiaukelėje. "Tėtuk, jos pjauna žuvytes!" — tempė Juozukas tėtę į žuvies egzekucijos vietą. Iš pakampių rinkosi suaugusieji. Egzekucija momentui buvo sustabdyta. Tėtė mėgino įkalbėti vaikui, kad žuvytės nespėja pajusti skausmo, kad jam bus labai skanu valgyti, kai jos bus iškeptos.

Bet, apeliuodamas į protą, širdies skausmo nenumalšino. Juozukas verkė pasikūčioldamas, apsikabinęs tėtės koją, kad jis nenueitų. Kai tėtė pasiūlė žuvis paleisti į tvenkinį, iš visų pusių pasigirdo murmėjimas. "Nereikia žiūrėti vaiko užmačių — paverks ir nustos", burnojo vyrai. "Išveskit vaikus iš čia — kai nematys, tai ir negailės", siūlė moterys.

— Einam, vaikai, į sodą vyšniauti, — kvietė tėtė.

— Neik, tėtuk! Išgelbėk žuvytes, — maldavo Juozukas, bučiuodamas tėtei ranką.

Tėtei to buvo per daug. "Ar jau nėra ko valgyti, kad turite valgyti vaiko ašaras? Į tvenkinį!" — davė griežtą įsakymą. Vyrai nerangiai slampino su žuvų katilu tvenkinio link, o mes, trys mažieji, džiaugsmingai dalyvavome toje pergalės procesijoje.

Po kelių dienų, neišskiriant nė Juozuko, pasigardžiuodami kirtome tuos pačius karosus. Jie buvo pagauti ir stalui paruošti, kai mūsų nebuvo namie.

Visus namų gyvulius (tik kiaulių nemėgome) mes buvome išsidalinę. Kai vedė ar vežė į turgų parduoti, neprotestuodavome. Atrodė natūralu. Mes parduodame, nes turime per daug. Perka tie, kuriems trūksta. Nelaimėi, kažkas iš šeimynos mus apšvietė, kad gyvulius perka pjovimui.

Kai tėvai, važiuodami į turgų, įsidėjo pardavimui Juozuko avinuką, pasikartoję ta pati scena, kaip su karosais. Ir šį kartą tėtė buvo užtarėjas. Išvažiavo į turgų be avinuko, bet grįžo namo su nauja išmintimi. Nuo tos dienos joks gyvulys iš mūsų ūkio nebuvo parduotas, o tik nugabentas Antanuko šeimininkei, pas kurią jis gyveno mieste, lankydamas gimnaziją. . .

Tėtė buvo tylus. Apie jo praeitį žinojome daugiau iš mamos, kaip iš jo paties. Likęs našlaičiu ketverių metų amžiaus, augo prie patėvio, kuris posūniui meilės nerodė. Po kelių metų mirė ir motina. Nei brolių, nei seserų. Net nė artimų giminių. Galbūt ta skaudi vienatvė padarė jį tokį jautrų ir gerą visiems.

Ne tik savo vaikams tėtė negalėjo pasakyti ne, bet visiems, kurie jo pagalbos prašė. Jeigu reikėjo ligoniui parvežti daktarą ar kunigą, vis važiavo tėtė. O buvo stambesnių ūkininkų kaime, kurie turėjo daugiau arklių ir didesnę darbo jėgą. Galulaukės grytelninkai taip pat naudojosi mūsų arkliais ir visokeriopa pagalba.

Pirmojo didžiojo karo metu už savo širdies gerumą tėtė vos nesumokėjo savo galva. Sunkiai sirgo kaimynas. Reikėjo vaistų. Miestelį nuo mūsų kaimo skyrė apkasai, kuriuose buvo įsitvirtinę vokiečiai. Bet koks civilinių gyventojų judėjimas buvo griežtai uždraustas. "Joneli, jei ne manęs, tai pasigailėk mano žmonos ir mažų vaikų. Jeigu tu neisi, niekas kitas neis", — maldavo ligonis.

Tėtė išėjo į miestelį pėsčias. Saugiau. Dar nepriėjus apkasų, sargybinis kažką sakė. Nemokėdamas vokiškai, tėtė ėjo, kaip ėjęs. Dirstelėjęs į šoną, pamatė, kad kitas kareivis jau taiko į jį šauti. Mosuodamas receptu rankoje, tėtė tiesiai į kareivį. Nuostabu, kaip mažai reikia žodžių susikalbėti

bėdoje. "Doktor... Apotheke"... užteko vokiečiui suprasti tėtės misiją. Gavęs "Bezugschein", tėtė saugiai nuėjo į miestelį ir grįžo su vaistais.

Kai vokiečiai pareikalavo iš kaimo atlikti vadinamąją "stuiką", kaimas išrinko važiuoti tėtę. Gal dėl to, kad jis buvo jauniausias ir turėjo dar tik vieną vaiką. Karo metu nėra garantijos, kad grįši gyvas... Kelionė baigėsi Karaliaučiuje. Iškrovus kaimo surinktas gėrybes, jį lydėjęs kareivis kažką įmetė į tėtės vežimą, davė jam raštą ir liepė važiuoti "zurueck nach Litauen". Na, ir movė tėtė neatsigrįždamas. Tik pervaziavęs sieną, Lietuvos pusėje išdrįso sustoti ir iširti, kas jo vežime taip dvokia. Buvo didžiulis, apvalus, kaip girnų akmuo, sūris. Pripratęs prie lietuviško bekvapio sūrio, tėtė negalėjo pakęsti to aštraus kvapo. Dar kiek pavažiavęs, sustojo ir vokiečio dovaną išmetė į griovį...

Didelės nelaimės ištikusį tėtę gelbėjo ir neprašomas. Per pačią rugiapjūtę mirė greitimo kaimo mažžemis ūkininkas. Mūsų ir jo laukai susisiekė tiktai kampu. Mūsų rugiai jau buvo nukirsti. Kaimyno dar nė nepradėti. Šermenų dieną mama nuėjo mels-tis, o tėtė su šeimyna kirsti pernokusius našlės rugius.

~ ~ ~

Kartą mūsų sūnus iškėlė tokį klausimą: "Tėtukas ir tu studijavote dalykus, nieko bendro neturinčius su psichologija. Lygin-damas su vaikų psichologijos vadovėliu, ne-randu beveik jokios klaidos, kurią jūs, mus augindami, būtumėte padarę". Juokdamasi jam atsakiau: "Mes bent studijavome, kad ir ne psichologiją. Mano tėtė mokėjo tik skaityti ir rašyti, bet jis, mus augindamas, nepadarė nė vienos klaidos".

Tėtė ne tik nevartojo fizinės bausmės, bet net neįsakinėjo. Kai jam reikėjo vaikų pagalbos, jis *prašė*. Net į mažiausią vos pavėžliojantį vaiką jis kreipdavosi prašymo forma. "Ar negalėtum man tą ar tą atneš-ti... padaryti... pasakyti?" Prašymo kar-toti nereikėjo. Bėgdavome visi. Ir būdavo ašarų, jeigu kitas pagriebė prašomą daiktą pirmas. Tada tėtė panaudodavo tikrai salia-

monišką išmintį: "Ar tu esi Justinukas? Aš prašiau, kad Justinukas man atneštų plaktuką". Ir Juozukas, ir aš, kurie būdavome pralenkę mažiausiąjį, turėdavome Justinukui atiduoti atneštą daiktą, o tas įteikdavo tėtei. Mama įsakinėdavo: "Tu bėk tą padaryti, o tu aną!" O mes, kaip mūras — nė krust...

Na, ir buvome prilipę prie tėtės, kaip erkės prie avies. Su juo buvome ir laukuose, ir namuose. Turėjome po grėbliuką, jo pa-darytą pagal kiekvieno ūgį, ir po kauptuką, kad galėtume kartu dirbti laukuose. Kai ar-davo, žygiuodavome iš paskos žąsele išsiri-kiavę vagoje. Pavargę sėdėdavome dirvos gale ir laukdavome, kol jis, išvaręs vagą, apsisuks ir sugrįš. "Dirbė" kartu ar ne, vis tiek pavakarius valgydavome su tėte lau-kuose.

Uždarius gyvulius į tvartus, padėdavome tėtei šerti. Nešdamas šieno, dobilų ar šiau-dų glėbį, tėtė ir mums duodavo po gniūžtę. Niekados neparodė, kad mes jį gaišiname ar painiojamės po kojų. Niekados neteko matyti tėtės įpykusio. Kai kas nors išvary-davo iš kantrybės — pakrikę gyvuliai ar mes per daug įsidūkę vaikai — tėtė visados vartodavo tą patį savo autentišką "keiks-mą": "O kad tu surūgtum!..."

Per žiemos šalčius sėdėdavome pirkioje. Maloniausias laikas būdavo ankstyva žie-mos vakaro prieblanda. Kol šeimyna eida-vo vakaro namų apyvoką, mama, užkaitusi vakarienę, sėdėdavo su mumis pas krosnį ir dainuodavo mūsų mėgstamas dainas. Bet vos tik įžengdavo į kambarį tėtė ir, nusiren-gęs atsisėsdavo ant galinio suolo, mes pul-davome galvotrūkčiais užimti vietą šalia jo. Šalia buvo tik dvi vietos. Trečiasis jausda-vosi nuskriaustas. Tėtė tą pasiimdavo ant kelių. Aš kartais pagudravodavau ir leisda-vau mažuosius mane pralenkti...

Pirmiausia, pasisodinęs ant kojos, kiek-vieną "nujodindavo į Šakius":

"Kius-kius į Šakius pyragėlių pirkti.

Didelių negavau — ant mažiųjų sutikau.

Pakazam - pakazam - pakazam..."

O mes, įsikabinę į tėtės koją, šuoliais lėk-davome į Šakius... Kai tėtė pasakydavo, kad "arklys" jau pavargęs, mes turėdavome

griebtis visokių gudrybių kuo ilgiausiai išsilaikyti prie tėtės. Berniukai sugalvodavo triukus, surištus su jėga, kaip pvz. eiti imtynių. Aš tėtę prikankindavau rafinuočiausiai. Tampydama jo ausų minkštus galiukus, "melždavau savo karvytes"... Skaitydavau ūsų plaukus. Mėgindavau pešioti 2-3 dienų neskustą barzdą. Jo skundas, kad skauda, duodavo man leidimą "gydyti" pabučiavimu. Na, ir tam nebuvo galo. Bučiuodavau ausis, akis, antakius, kaktą ir veidus.

Kai kitaip negalėdavo mūsų nusikratyti, tėtė griebdavosi labai veiksmingos priemonės. Pabarzduoti. Pasiguldęs ant kelių, paimdavo galvą į savo delnus ir, taip laikydamas savo kankintoją, su smakru patrindavo veidus. Tanki tėtės barzda, kelias dienas neskusta, buvo labai aštri. Klykdami risdavomės nuo tėtės kelių ir bėgdavome. Raudoni veideliai degdavo, kaip dilgėlėmis nuplakti. O tėtė sėsdavo prie stalo ir skaitydavo laikraščius. Jis ir mane išmokė skaityti.

Tėtė suprato mūsų reikalus ir tada, kai jau buvome ne vaikai, o jaunuoliai. Vieną vasaros sekmadienį buvo mūsų kaimo pavasarininkų gegužinė. Tolumoje dudenų griaustinis. Vakaruose kilo juodas debesys. Tėtė su mama sėdėjo ant prieklėčio. Brolis ir aš rengėmės į gegužinę.

— Kad ir kuolais lytų, kad tik smaigaliais aukštyn, vis tiek eitumėte, — mama mokėjo vaizdžiai kalbėti.

— Ar jau užmiršai, kad buvai jauna? Ar tada kitaip darei? — užtarė tėtė.

Mama daugiau nieko nesakė.

~ ~ ~

Vasarą tėvai ir šeima kėlėsi anksti. Sautlei tekant. Mums leisdavo pamiegoti iki pusryčių. Miegodavome klėtyje. Broliai sukildavo laiku. Mane prikelti reikėdavo kelių delegacijų.

— Kelkis. Pusryčiai ant stalo! — šuktelėdavo mama, išėjusi vandens atsinešti praustis.

— Kaip ilgai dar gulėsi? Jau netoli pietūs! — šaukė iki vidurio kiemo atbėgęs pirmas pasiuntinys.

— Kirmyk lovoje iki šonai prakiurs! Mes baigiame valgyti ir einame į laukus.

Niekas daugiau tavęs nešauks! — antras pasiuntinys buvo piktesnis.

O aš laukiau tik vieno pasiuntinio — tėvo. Žinojau, jeigu tik iškęsiu užgauliojimus ir nesikelsiu, atsidarys klėties durys ir įeis tėtė. Pastovės valandėlę prie lovos, žiūrėdamas į "saldžiai miegančią skruzdėlytę". Kai uždės ranką ant kaktos, staiga "pabušiu"...

— Pramiegosi patį gražiausią rytą. Pusryčiai atšals. Reikės valgyti vienai...

Kai jis skaičiuodavo mano nuostolius, nė žodžio apie kitiems padarytus nepatogumus, aš su jo ranka glostydavau savo veidus. Kai, išbučiavusi kiekvieną pirštą, paleisdavau jo ranką, jis išeidavo. Šokdavau iš lovos ir taip greitai apsirengdavau, kad spėdavau jį pasivyti dar prie trobos durų.

Išbluko tėtės veidas iš atminties, bet jo rankų švelnumą vis dar galiu jausti. Kiekviena "hand lotion" reklama man vis primena, kad tėtės rankos buvo švelniausios pasaulyje... Tik prieš porą metų pirmą kartą mano gyvenime tvykstelėjo mintis, kaip aš galėjau tokį įspūdį susidaryti. Juk tėtė visą gyvenimą dirbo sunkų darbą. Jo delnai turėjo būti kieti, sutrinti. Pirštai surambėję, ijuodę. Oda pašiurpusi, gal net suskirdusi. Nė psichologas negalėtų išaiškinti, kodėl man tos grubios rankos buvo švelniausios pasaulyje. Jomis tėtė paglostydavo ne tik veidą, bet ir pačią širdį. Taip buvo gera iki pat sielos gelmių.

Kiek mama buvo liguista, tiek tėtė sveikas. Neatsimenu, kad jis būtų bent kartą sirgęs. O skilvio vėžiui užteko tik pusmečio nuvaryti jį į kapus. Kai vilties nebuvo pasveikti, grįžo iš ligoninės į namus. Buvau paskutinius metus gimnazijoje. Savaitgaliui parėjusi namo, radau jį visai sunykusį. Veidas išblyškęs, be kraujo lašo. Oda beveik permatoma. Tik akys dar mėlynės, didesnės ir gilesnės.

— Dar norėčiau gyventi dvejus metus...

— Kodėl tik dvejus, tėtukai? Juk esi dar jaunas. Tik 56 metų.

— Žinau, kaip labai nori studijuoti. Jeigu galėčiau padėti pirmuosius dvejus metus, tai kitus kaip nors pati pabaigtum...

Kitą dieną palikau namus. Antros dienos rytą tėtė mirė.

Kaime buvo toks nusigvyvenęs, apsileidęs ūkininkas, turtingesniųjų pajuokiamas. Tėtė, jį užjausdamas, dažnai pasakydavo: "Kai žmogus neturtingas, tai ir laikomas kvailiu".

Per šermenis prie tėtės karsto stoviniavo keli kaimynai ir apgailėstavo jo ankstyvą mirtį. O tas pajuokiamasis tik giliai atsėduso ir savo nuomonę apie velionį išreiškė trimis žodžiais: "Jonas buvo žmogus".

~ ~ ~

Šventraštis sako, kad Dievas sutvėrė žmogų panašų į save. Turbūt ne mažesnė tiesa, kad žmogus taip pat "susikuria" savo Dievą. Jeigu ne pagal savo paties paveiklą, tai pagal kieno kito.

Kunigas, rengdamas vaikus pirmajai Komunijai, mokė, kad be žemiškojo tėvo mes turime kitą Tėvą — Dievą, gyvenantį danguje. Kristus "Tėve mūsų" maldoje išmokė ir jį kreiptis visuose reikaluose.

To man užteko. Kad Dievas mus myli ir kiekvieną prašymą išklauso, kunigui manęs nereikėjo įtikinėti. Man buvo aišku, nes mano Dievas buvo panašus į mano tėtę. Jeigu Jis būtų kitoks, tai Jis nebūtų Tėvas. . .

Mama buvo pamaldi. O jos motinai tai rožančius nekrito iš rankų. Abi mus mokė, kad būtume geri, kad "Dievas nenubausių" . . . To negana. Nuo mažens aistringai mėgau pamokslus. Juo kunigas daugiau davė žaro nusidėjėliams ir grasino bausmėmis, juo labiau man patikdavo. O rekolekcijų ar misijų tai laukte laukdavau. Jų tikslas — atversti bedievius ir atvesti prie klausyklos didžiuosius nusidėjėlius. Pamokslininkai dažniausiai vartodavo baimės taktiką. Vaizdziai piešė pragaro kančias, kurios jų laukė po mirties.

Aš gaudydavau kiekvieną kunigo žodį ir savo lakia vaizduote "sukau" pragaro kančių filmus, ne blogesnius už Hitchcock gamybos. Jaučiausi saugi. Pragaro bausmės manęs nebaugino, nes *mano* Dievas buvo ne tas, apie kurį pamokslininkas kalbėjo. . .

Ir apie nekatalikus susidariau savo asmenišką pažiūrą, visai priešingą tiems lai-

kams. Man esant ketvirtoje gimnazijos klasėje, mirė klasės draugės motina. Tėvas ir vaikai buvo katalikai, bet motina protestantė. Gimnazijos kapelionas neleido dalyvauti protestantiškose laidotuvėse. Lietuvos mokyklose nebuvo priimta eiti į diskusijas su mokytoju. Tuo labiau su kapelionu. O jaučiau, kad toks draudimas prieštaravo *mano* Dievui. Tad be kitų pagalbos susikūriau savo išganymo teoriją.

Religija padeda žmogui pasiekti dangų, kuris yra aukštai, tarsi ant kalno viršūnės. Visą gyvenimą žmogus lipa į tą kalną. Katalikai vienu keliu, protestantai kitu, žydai dar kitu. Kiekvienos religijos kelias ir lipimo priemonės skiriasi, bet tikslas tas pats. Kalno viršūnėje visi ras tą patį dangų ir tą patį Dievą.

Susikūrusi tokią teoriją, net ekumeninį apaštalavimą pradėjau dar prieš II Vatikano susirinkimą. Mirė žydė, pas kurią mama daug ką pirkdavo. Likusi kelis litus skolinga, mama nuėjo pas kunigą pasiklausti, ką daryti, kad Sorkei nereikėtų atsilyginti po mirties. . . Kunigas patarė tuos pinigus atiduoti bažnyčiai. Mama paliko skolą kunigui, bet jos baimė nesumažėjo. Kunigas — tai ne Sorkė. . .

"Mamyte, tu kasdien kalbi rožančių už mirusius, kodėl negali sukalbėti už Sorkės sielą? Tokiu būdu bus atsilyginta už skolą", — daviau jai patarimą. Nežinau, ar ji tą vakarą kalbėjo rožančių už klystančią tikėjime dukterį, ar už Sorkę, bet niekad daugiau skolos Sorkei neminėjo.

Emigracinėje stovykloje susipažinau su viduramžė lietuve, kuri stebėjosi mano "naiviu tikėjimu ir pamaldumu". Tokiais jaunystės metais, kai aš netekau tėvo, ji neteko motinos. Mirė gimdydama, palikusi rodos aštuonis mažamečius vaikus. Ji buvo vyriausia. Nuo tos dienos ji nusigrėžė nuo "žiauraus Dievo".

Su manim atsitiko visiškai priešingai. Kai tėtė sirgo, ne tik meldžiausi, bet kalnus Dievui žadėjau, kad tik pasveiktų. Tėtei mirus, vargšė mama aimanavo: "Kodėl Dievas jį atėmė? Jis dar taip reikalingas jau-

NERAMI ŠIRDIS

J. E.

Trys vyrai tylėdami ėjo Milano skersgatviais. Ant siaurų purpuru išsiuvinėtų tunikų jie buvo užsimetę lengvą graikišką apsiaustą. Ne vienas sutiktas keleivis juos, matyt, pažinojo, nes praeidamas su pagarba palenkėdavo galvą. Tai buvo Milane visiems pažįstamas iškalbos profesorius Aurelijus Augustinas ir jo du artimi draugai, anksčiau buvę jo retorikos kurso klausytojai, Alipijus ir Nebridijus. Augustino niūrus ir apsilblausęs veidas liudijo, kad jo galvoje siautė tamsios mintys. Alipijus vis mesdavo susirūpinusį žvilgsnį Augustino pusėn, bandydamas jį kaip nors pralinksinti.

— Ar žinai, Augustinai, — kalbėjo jis, — kad visame Milane žmonės tešneka apie imperatoriaus Valentiniijono gimtadienį? Jie visi ateis pasiklausti tavo kalbos.

Augustinas paniekinamai numojo ranka ir tarė:

— Man visa tai įkyrėjo. Aš gerbiu žodį, jis yra sielos vidujinis balsas, bet ištarti begalybę melagingų žodžių imperatoriaus garbei, kad minia paplotų, nors visi gerai žino, kad tu meluoji, — tai yra žodžio išniekinimas. Man gėda gyventi, ieškant tik garbės ir pinigų. Kaip pagaliau išsivaduoti iš tų nelaimingų geismų naštos? Juo toliau tą naštą velku, juo ji darosi sunkesnė: mūsų beprotybė neša mums tik naujus skausmus.

---

niems vaikams namuose. Kad ir ant patalo gulėtų, kad tik būtų gyvas!”

Man net nė į galvą neatėjo kaltinti Dievo. Tėtė mirė nuo vėžio, ir reikalas baigtas. O Dievas man pasidarė dar reikalingesnis. Jis turėjo užimti tėtės vietą tikrąja to žodžio prasme. Ir Jo pareigos man buvo visiškai aiškios: bėdoje turi mane išgelbėti; reikalui esant, užtarti; visuose sunkumuose padėti; mane mylėti ir turėti švelnią ranką... Turiu prisipažinti, kad šias Jam užkrautas pareigas Dievas visados ištikimai atliko.

Augustino akys degė karščiu, jo rankų pirštai gniaužėsi į kumštį. Draugai nustebe tylėjo. Po kiek laiko Augustinas karčiai nusijuokė, rodydamas pirštu į elgetą, kuris dainuodamas ir juokdamasis šlubavo pro šalį ir, atrodė, buvo nemenkai įkaušęs.

— Šis šlubas elgeta yra daug laimingesnis už mane, — atsiduso Augustinas. — Mes tiek dedame pastangų, tiek kovojame, kad pasiektume šiekios tokios laimės, o, žiūrėk, šitas paliegėlis laimę pasiekė greičiau negu mes. Mes jos niekad nerasime. Jis susielgetavo keletą skatikų iš praeivių, juos praleido artimiausioje smuklėje ir jaučiasi laimingas. O aš veltui jau keletą metų bandau kelius į laimę ir dar nieko nepasiekiau. Elgeta šiandakt gerai išsimiegos, rytoj jis vėl bus blaivus. Aš einu kas vakarą miegoti apsvaigęs nuo tuščios garbės ir kas rytą vis girtas keliuosi.

Alipijus liūdnei pakratė galvą. Tikrai su mokytoju ne viskas tvarkoj, jeigu jis net pasigėrusiam elgetai pavydi. Juk jis, Alipijus, taip lengvai jausdavosi laimingas, kas vakarą dalyvaudamas cirko teatruose, kur žvėrių ir žmonių kraujas užgniauždavo jam kvapą, kur žiūrovai, pašokę ant kojų, rėkdavo nežmonišku balsu. Tylusis Nebridijus gal geriau suprato savo mokytoją. Jis žinojo, kad Augustiną persekiojo jo karšta, nepasotinama aistra. Kokiais keistais ir kreivais keliais jis ieškojo tiesos! Jis jau manė ją suradęs tamsiuose manichėjų sektos labirintuose. Bet tai tebuvo mirażas, tik išdžiūvę šuliniai, bet ne gyvojo vandens šaltinis. Filosofo Plotino raštai taip pat nedavė pilnos šviesos — tai buvo tik pirmieji dienos šviesos spinduliai. Bet vyskupo Ambrazijaus balsas didingoje Milano katedroje skambėjo įtikinančiai. Augustinas jautė, kad katalikų mokslas vis dėlto nėra toks kvailas, kad jo teisingumą galima įrodyti proto argumentais, kad Katalikų Bažnyčia galima pasitikėti. Bet viską mesti, pasakyti “taip” be jokių rezervų Augustinas dar nepajėgė. “Kaip ilgai visa tai tęsis?” — nuolat šis klausimas buvo ant jo lūpų. “Rytoj aš sužinosiu visą tiesą”, galvojo Augustinas. “Faustas, manichėjų vyskupas, atvyksta. Jis

man viską išaiškinti. Kur aš turėčiau ieškoti tos tiesos? Ambraziejus yra amžinai užsiėmęs. Aš mokau vaikus kas rytą, po pietų reikia paruošti pamokas. Bet palauk dar valandėlę. Vis dėlto šio pasaulio daiktai yra malonūs, ir tas malonumas nėra mažas". Tokiu būdu naktis Augustino sieloje kovojo su brėkstančia Dievo šviesa. Jo dvasia buvo perplyšusi į dvi dalis, ir jis jautėsi nelaimingas.

Po kelių dienų Augustiną ir Alipijų aplankė to paties krašto pažįstamas, afrikietis kaip ir jie, vardu Ponticijanas. Jis pastebėjo ant stalo gulinčią knygą — šv. Pauliaus laiškus. Pradėta kalbėti apie knygų galią. Tada Ponticijanas su užsidegimu ėmė pasakoti, kaip staiga atsivertę į katalikų tikėjimą jo du draugai, paskaitę knygą apie Antano atsiskyrėlio darbus dykumoje. Jis kalbėjo apie Egipto atsiskyrėlius, Dievui tarnaujančius su didvyrišku pasiryžimu. Jam kalbant, Augustinas stengėsi neparodyti tos audros, kuri šėlo jo sieloje. Vos tik svečias išėjo, Augustinas atsigręžė į savo draugą ir šaukė, lyg netekęs proto:

— Kas dedasi su mumis? Ar negirdėjai, ką jis sakė? Bemoksliai dykumų atsiskyrėliai pakyla ir plėšia dangų jėga, o mes čia su visu savo mokslu neišsivaduojame iš kūno ir kraujo pančių!

Draugas žiūrėjo į jį, lyg perkūno trenktas. Tokio jo dar nebuvo matęs. Augustino veidas, akys, balsas, visas atrodė staiga pasikeitę. Netoli namų buvo nemažas sodas. Į tą sodą Augustinas nuskubo ir prie fygos medžio susmuko ant žemės. Ne, šitokio gyvenimo jau daugiau nebegalima pakęsti. Amžina begalinė tortūra kartą turi baigtis! Arba — arba! Ilgą laiką gulėjo Augustinas ant žemės, raudamas plaukus nuo galvos ir daužydamas kaktą į žemę. "Kaip dar ilgai, — šaukė jo sieloje, — kaip ilgai sakysiu: rytoj ir vis rytoj? Kodėl ne dabar, kodėl ne šią valandą užbaigti tą gėdą?"

Bet staiga Augustinas įtempė ausis. Argi šaukia kažkieno balsas? Buvo girdėti vaiko balsas, kuris skambėjo iš kaimyninio sodo ir vis kartojo tuos pačius žodžius: "Tolle lege — Imk ir skaityk!" Augustinui at-

rodė, kad jis girdįs ne vaiko, bet paties Dievo balsą. Jis pakilęs skuba atgal į namus, griebia šv. Pauliaus laiškus, įsitikinęs, kad atverstoji vieta knygoje jam nurodys tikrąjį kelią. Nusigandęs Alipijus stebėjo savo draugo judesius. Jis matė, kaip pirštai, laikydami knygą, drebėjo, kaip degančios akys buvo įsmeigtos į raidžių eilutes. Staiga Augustinas sušuko nesavu balsu, susmuko kėdėje, slėpdamas veidą tarp rankų. Bet po kiek laiko jo veide švietė rimtis ir džiaugsmas, ir jis rodė draugui Šventraščio eilutes, kurios jam padarė tokį gilų įspūdį: "Gyvenkime padoriai, kaip dienos šviesoje, o ne pasilinksminimais, girtybe, nepadorumu, barniais ir pavydu. Apsivilkite Viešpačiu Jėzumi Kristumi".

— Toks dabar nuo šios valandos bus mano gyvenimo kelias, — tarė iškilmingai Augustinas, ir abu draugai nuskubėjo pranešti motinai Monikai šią džiaugsmingą žinią.

Sunku įsivaizduoti motinos džiaugsmą. Ilgų metų viltys, nesuskaitomos ašaros ir pranašingi sapnai nebuvo veltui. Tų pačių metų Didįjį Šeštadienį Augustinas drauge su sūnumi Adeodatu ir Alipijum priėmė krikštą. Monikos gyvenimo uždavinys dabar buvo atliktas. Teisingai jai buvo sakęs vienas vyskupas: "Eik rami, tokios daugybės ašarų sūnus negalės pražūti".

Augustino "Išpažinimų" knyga vaizdžiai aprašo, kokias kovas jis turėjo kovoti, kol vėl atrado tikrąjį vaikystės tikėjimą. Jis aprašo visas keliones iš vieno miesto į kitą, visur lydimas ištikimos apsiverkusios motinos. "Išpažinimų" knyga nėra vien Augustino sielos istorija — ji vaizduoja ir modernaus žmogaus klaidžiojimą netikėjimo naktį po purvinas mūsų didmiesčių gatves. Vykusiai pagavęs šią mintį žymus šių dienų anglų poetas Eliot sako: "Tada aš Kartaginon atvykau, degdamas, degdamas, degdamas. Jaunajam Augustinui Kartagina atnešė pražūtį, išplėsdama visa, ką jis turėjo gero paveldėjęs iš savo gimtinio miesto Tagastės. Tada aš atvykau į Kartaginą, kur nuodėmės katilas konkuliavo ir virė aplink mane... Nuo devyniolikos iki dvidešimt

aštuonerių metų amžiaus aš klaidžiojau ir kitus klaidinau, aš buvau apgaudinėjamas ir apgaudinėdavau kitus”.

Raudoni rudens saulės spinduliai skendo į jūrą. Žibančių žvaigždžių kariuomenė ėmė traukti dangaus skliautu. Augustinas ir motina, sėdėdami namų terasoje Ostijos uoste, tyloje stebėjo ši nuostabų gamtos grožį. Jų abiejų mintys ėjo tuo pačiu taku — nuo žemės grožio jos kopė aukštyne per dangaus platybes prie amžinųjų horizontų. Augustinas apie tai rašo:

— Tada mes užmiršome viską, kas praėjo, mes žvelgėme į tai, kas buvo prieš mus. Žemės, jūros ir oro pavidalai išnyko, dangūs nutilo, pati siela mummyse nutilo, ir visų daiktų tyloje Jis vienas į mus prabilo ne kūno, ne angelo, ne griausmo balsu, kad mes išgirstume Jį, o ne kitus daiktus, ir sielos žaibu paliestume amžinąją Išmintį. Tada mano motina tyliai man tarė: “Sūnau, aš neberandu džiaugsmo šiame pasaulyje. Vienas dalykas dar buvo, dėl kurio troškau ilgiau gyventi, kad tave išvysčiau katalikų tikėjime. Mano visos viltys išsipildė. Ką aš čia turiu ilgiau veikti?” Už kelių dienų ji sunkiai susirgo, ir jos paskutinis prašymas prieš mirtį buvo: “Prisiminkite mane prie Viešpaties altoriaus!”

Po keturiasdešimt trejų metų, po nesuskaitomų darbų ir vargų, panašioje nuotaiškoje laukė mirties ir Augustinas, garsusis Hiponos vyskupas. Miestas jau trys mėnesiai buvo apgultas vandalų gaujų. Vakarų Romos imperija jau buvo žlugusi. Bet Augustino mintys kilo aukštyne — jis negalvojo vien apie Romos ir Hiponos žlugimą, jis galvojo apie naujus miestus, kurių pamatai siekė dangų ir pragarą, apie kovą tarp tamsybių pasaulio ir šviesos karalystės. Ir iš tikrųjų pasenusios imperijos miestai sugriuvo, dykumų smėlis užnešė jų griuvėsius, didžiosios Afrikos neliko nė žymės, bet Augustino darbas neišnyko. Vakarų krikščionybė tebenešioja jo dvasios bruožus. Nors jau toli mes nukeliavome nuo penktojo šimtmečio, nors daug išmokome iš visokių mokytojų, vis dėlto Augustinas ir toliau lieka Vakarų dvasios turto pamatas.

SENOVĖS LIETUVOJE VISI KALBĖJO LIETUVIŠKAI

JONAS MIŠKINIS

Senovėje lietuvių kalba buvo vartojama ne tik namie ir privačiame gyvenime, bet ir viešajame valstybės gyvenime. Tačiau valstybės gyvenime ji nebuvo rašto, o tik šnekamoji kalba. Mat, pradžioje, kuriantis Lietuvos valstybei, vidaus gyvenime buvo galima apsieiti ir be raštų. Tik vėliau lietuvių kalba buvo sprendžiami valstybės reikalai. Pasak kronikų, lietuvių kalba buvo vartojama netgi diplomatinuose pasitarimuose su kitų valstybių atstovais. Pavyzdžiui, Gdansko pasiuntinių ataskaitoje apie 1492 m. Vilniuje vykusias derybas su didžiuoju kunigaikščiu Kazimieru ir jo didikais kronikoj rašoma, kad buvę daug tartasi lenkiškai, lietuviškai ir rusiškai.

Su valdžios potvarkiais, paskelbtais kanceliarine slavų kalba, lietuvių bajorai anuomet turėjo būti supažindinami lietuviškai. Teismo procesai etnografinėje Lietuvoje vyko lietuvių kalba, nes jokiame ano meto dokumente nėra nė mažiausios užuominos, kad prie kurio nors teismo ar srities valdytojo įstaigos būtų buvęs vertėjas. Tačiau Rytų Prūsijoje buvo ne lietuvių, o vokiečių vertėjai. Liaudis tada Lietuvoje kitų kalbų nemokėjo. Taigi teisėjai ir raštininkai buvo lietuviai arba suprato lietuviškai, tik pagal įsigalėjusią tvarką protokolus rašė kanceliarine kalba, o vėliau lenkiškai. Kartais atskiros teismų priesaikos būdavo įrašomos ir lietuviškai.

Po 1387 m. krikšto atsirado šiek tiek religinių tekstų ir lietuvių kalba. Juk tikintiesiems be poterių, maldų ir giesmių nebuvo galima išsiversti. Žmonės negalėjo visko išlaikyti atmintyje be jokių užrašų. Mokytų lietuvių, galėjusių anuomet parengti lietuviškų tekstų, buvo nemaža. Vėliau pasirodžiusiose lietuviškose knygose, ypač M. Mažvydo katekizme, yra poterių ir šiaip jau įvairių maldų, tradicijos keliu perduotų iš senesnių laikų. Tačiau iki XV šimtmečio

pabaigos lietuviškų religinių tekstų gausiai būti negalėjo. Juk ir Lenkijoje, kur krikščionybė buvo priimta gerokai anksčiau, viduramžiais lenkiškų tekstų būta visai nedaug.

Kronikose rašoma, kad XV amžiaus pabaigoje ir XVI a. pirmoje pusėje lietuvių šnekamoji kalba buvo dar plačiai vartojama ir didikų, ir eilinių bajorų, Vilniaus bei kitų miestų gyventojų. Pavyzdžiui, lenkiškoje aplinkoje išaugintą Jogailos sūnų Kazimierą, kuris dar mažametis buvo parsikviestas iš Krokuvos į Vilnių ir čia iškilmingai pašelbtas kunigaikščiu (viešpatavo 1440-1492), Lietuvos didikai specialiai mokė lietuvių kalbos ir papročių. O didikų bažnytiniais poreikiams tenkinti pranciškonų vienuolynas Vilniuje laikė lietuviškai mokančius pamokslininkus ir išpažinčių klausytojus. Iš vidutiniųjų bajorų kilęs A. Kulvietis profesoriavęs Karaliaučiaus universitete, mirdamas 1545 m. Lietuvoje, prašė susirinkusių savo artimųjų, kad giedotų lietuviškai giesmes, kurias pats į lietuvių kalbą buvo išvertęs. Taigi diduomenė nei savo kalba, nei kultūra dar nebuvo nutolusi nuo lietuvių liaudies.

Apie XVI a. pradžią prie valstybės vairo šalia didikų vis labiau ėmė veržtis bajorai. Jie kėlė viešumon ir savąją šnekamąją kalbą. Steigiant naujas bažnyčias ir gerinant senųjų bažnyčių aprūpinimą, bajorai reikalavo, kad klebonai lenkai laikytų lietuviškai mokančius vikarus. Šis reikalavimas buvo net įrašytas ir į 1528 m. Vilniaus vyskupijos statutą. Žygimanto Senojo 1511 m. įsakyme Semeliškių klebonui liepiama skaityti Evangelijas ne tik lenkiškai, bet ir lietuviškai. Juk net ir mokyklose, steigiamose prie parapijų bažnyčių, 1528 m. statutu buvo įsakyta mokyti lietuvių ir lenkų kalbomis.

Visa tai rodo, kad XVI a. pirmoje pusėje lietuvių kalba etnografinėje Lietuvoje dar buvo vartojama visų sluoksnių gyventojų. Be to, ji vartota ne tik namų reikalui, bet taip pat valdžios įstaigose, bažnyčiose, mokyklose ir kitur. Apie tai kalba istorinės kronikos.

LAIŠKAS LIETUVIAMS IŠ GRAIKIJOS SALŲ

SARONIKOS ĮLANKA, gegužės 11 d.

Šiandien mes visi — Odisėjai! Anksti rytą išvykom į marias pakeliaut narsiojo Ulyso mėlynais "takais". Aišku, sirenų, kiklopų nesutiksim ir nereikės veržtis pro Skilę bei Charibdę. Nebent mūsų vyrai susipažins su kokia juodaplauke Nausikaja ant turistinio laivo denio...

Nors odisėjiškų nuotykių nenumatom, bet diena skaisti. Saronikos įlanka blyksi saulės veidrodėliais, o Pirėjaus uostas rąžosi plieniniais raumenim ir žiovauja ūkiančiais laivų signalais.

Mūsų laivas vardu "Hermis", bet toli gražu jam nuo dieviškojo grakštumo ir greičio! Sunkus, storas ir didelis, pastatytas sutalpinti kuo daugiausiai turistų, jis man primena automobilių keltus Puget Sound vandenyse Vašingtono valstijoje.

Susispietę prie bortų, žiūrim į nutolstančius Atėnus. Baltų namų dėžutėm ir stiklu blizgančiais hoteliais nusėti kalnai greit pranyksta gelsvam industrinės taršos debesų. Nestebėtina, kad Partenonas irsta: ne tik žmogaus plaučiai, bet ir meno paminklai kenčia nuo žmogiškų kiaulysčių.

Kuo tolyn, tuo oras grynyn. Netrukus aplink mus tik vanduo, saulė ir vėjas. Pasiutęs vėjas: vėsus ir landus. Slepiantis nuo jo, gera proga pasibastyt po "Hermio" vidų.

Valgykla, salonas, laiptinės ir perėjos pilnos kaleivių. Graikiškai kalbant nesigirdi. Iš visų pusių tik — vokiškai ir angliškai. O garsiakalbiai blerbia paaškinimus net penkiom kalbom: angliškai, vokiškai, graikiškai, prancūziškai ir lenkiškai. Atrodo, čia keliauja didelė lenkų ekskursija.

AEGINA

Iš mėlynės išnyra žalsvai pilkas kauburyš. Artinamės prie Aeginos. Skubu viršun ant denio ir, vėjo plakama, žiūriu į vis didėjantį spalvotą atviruką. Taip. Atviruką iš patikimiausio kelionių biuro, nes Aeginos sala atrodo, kaip vienas iš kelionių įstaigas

puošiančių egzotiškų "posterių": žalia jūra, cukraus kaladėlėm išsibarstę namukai, kalnuota sala, raudoni, mėlyni žvejų laivai, baltos burės... Ir tiek šviesos, net akys raibsta!

Iš "Hermio" į salą mus nuplukdo bukanosiai keltukai. Žiūriu į žalią vandenį, taip tyrą, kad smėlėtas dugnas atrodo čia pat. Žuvys šmižinėja ten tartum paukščių būriai žaliaj ore. Jaučiuos lyg žvelgčiau pro pasakišką langą į Žilvino menes. Bet ne Žilvino čia vandenys, o Medūzos ir sirenų, ir dievo Poseidono...

Aegina didžiausia iš trijų salų, kurias šiandien lankysim. Jos pakraščiai nusagstyti jaukais viešbučiais, o patį miestelį sudaro šimtai krautuvėlių ir tiek pat užkandinių su kvapia, drumzlina "cappuccino", su "mous-saka" ir "spanakopetta".

Užplūstam krautuvėles. Laiko mažai, o suvenyrų — marios! Šiltas vėjas plaka lauke sukabintas vasarines sukneles ir sijonėlius su graikiškų vazų geometriniais raštais; šalia supasi eilės vyriškų marškinukų, išpieštų plunksnuotais šalmais, skydais, karžygiais, išrašytų — "Aš lankiausi Aeginoj", "Achilas", "Graikija". Išrenku vienus žentui, papildyt jo gausią kolekciją, ir jau gir-džiu "Hermi" ūkiant.

Stebiu nuo denio, kaip Aegina paskęsta mirguliuojančioj jūroj. Kaip nuostabu būtų toj saloj atostogauti! Nors tris dienas tose pakrantėse, tame smaragdo vandeny!

HYDRA

Hydros vardas nieko bendro neturi su jos išvaizda. Niekas čia neprimena mitologinės šimtagalvės pabaisos. Sala artėja tartum šviesoj įrėmintas paveikslas. Nestebėtina, kad ji dailininkų numylėtinė. Iš visur suplaukia jie čia piešti, tapyti arba lankyti pagarsėjusią meno mokyklą, "House of Tombasis". XIX a. pradžioj ši sala buvo anglų laivyno mėgstamas uostas. Tų laikų atminimui pakrantėse tebekėpso pajuodusios anglišku kanuolių tūtos.

Hydros uostas gilus: "Hermis" priplaukia prie krantinės ir stenėdamas atsiremia. Jau iš tolo matau delegaciją visokio plauko

kačių, atvykusių mūsų (o gal manęs?) pasitikti. Raitosi iškeltos uodegos, šiaušiasi nugaros, širdį graudena elgetaujantys balse-liai: alpstu, miau! Duok ką nors greičiau!

Hydros krantinė ir promenada išlenkta lyg pjautuvas. Kiek akis užmato, mėlynuoja - raudnuoja lauko kavinių skėčiai. Visi stalai ir staliukai turistų apsėsti, visos krautuvėlės pilnos žmonių. Kepina karšta saulė, bet Hydros biznis eina pilnu tempu. Čiabu-viai turbūt nepertraukia jo nei siesta.

Kaip gaila, kad mes neturim laiko pakeliaut po salą; pavaikštinėt siaurom gatvė-tėm tarp tų baltų raudonstogių namukų, pasimaudyt grožiu pagarsėjusiam Miramare paplūdimy arba užsikart ten ant aukštos uolos, kur stovi baltas aštuonsparnis malūnas, gaudydamas jūros vėją. Įdomu, kad malūnai, kaip ir žvejų laivai, skiriasi kas kraštas. Pavyzdžiui, jokių būdu nesumaišysi Nilo žvejų burės su Kuršių marių... Taip ir šis baltas cilindras — sparnai lyg skėčio griaučiai — tipingas vėjuotoms graikų saloms. Tai ne mano vaikystės žaidimų draugas, Bočiulio malūnas, didžiulių akmenų kūgis su apvalia raudonikio galva ir simet-rišku sparnų kryžium, pritikęs tik šiaurės laukų peizažui.

Vaikštau Hydros krantine, užsukdama į krautuvėles. Jos mažos, švarios ir vėsios. O grožybėms, kurias pardavinėja, apibūdint trūksta žodžių — nuo aukso ir sidabro puoš-menų raibsta akys.

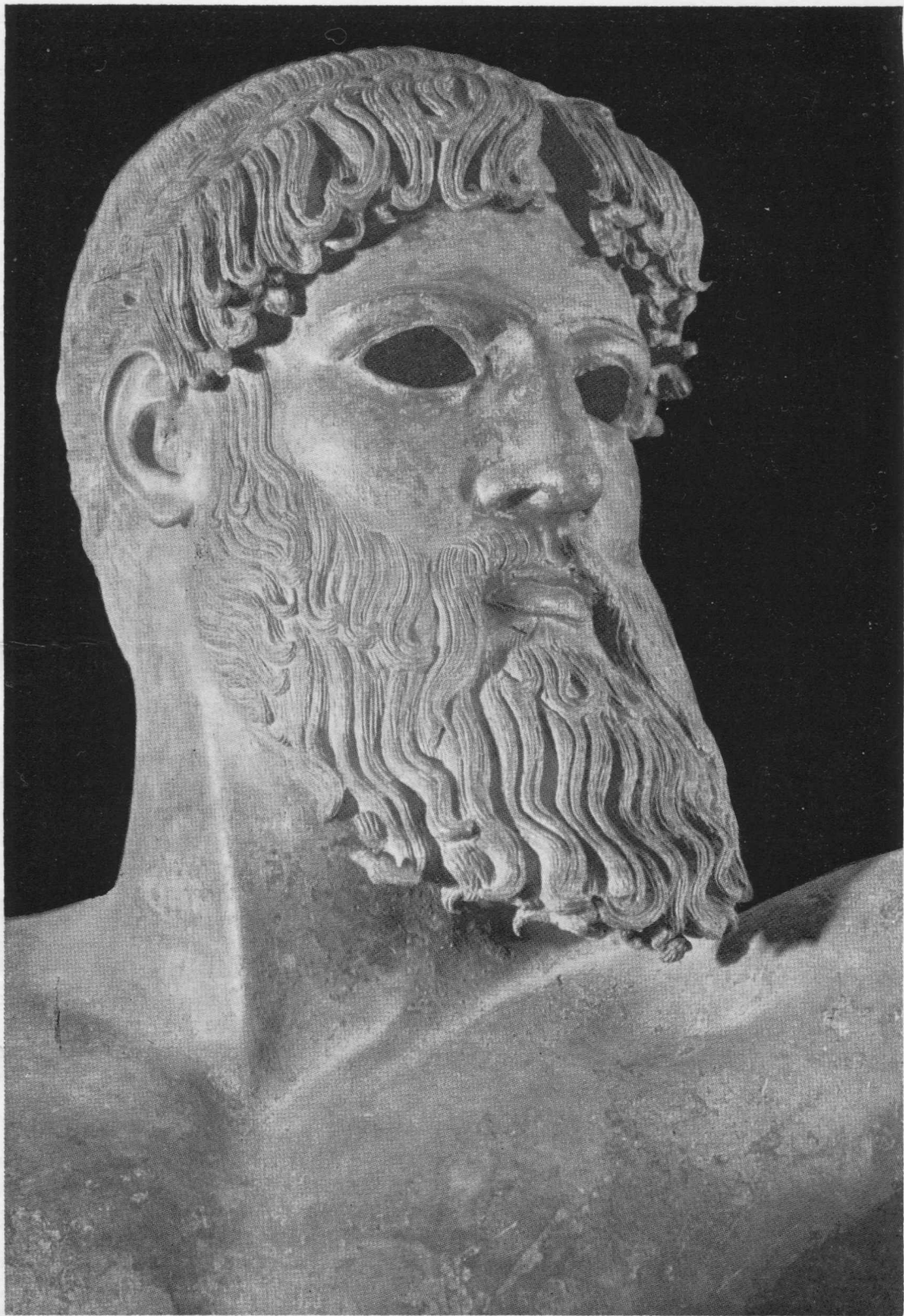
Uostas grūste prigrūstas žvejų laivėlių. Dauguma jų motoriniai, apkabinėti geltono nailono tinklais. Nudžiugtų čia narsiojo Odisėjo širdis: su tokia "magija" laive nebūtų jam reikėję klaidžiot po marias ro metų! Tačiau... argi Homeras būtų galėjęs apdainuot "outboard" motorą ir nailono tinklus?

POROS

Paskutinė sala, kurią lankom — Poros. Ji dar kartą patvirtina, kad graikiškų salų atvirukai nemeluoja: jos taip žavios, kaip skelbiama.

Po mėlynais skėčiais, žydrįoj pakrantėj valgom žalius ledus ir kaip senovės achajai

Poseidonas iš Artemision

Auksinė mirusiojo kaukė
(16 a. pr. Kr.)

skaičiuojam salų "grobį": plastikinius maišelius su megztukais, suknelėm, vazelėm, su pigiais ir su brangiais suvenyrais.

~ ~ ~

"Hermis" šniokščia pirmyn Pirėjaus uostan, tartum neraginas arklys į savo kiemą. Visos salos ištirpo akinančioj žydrynėj. Mus plaka vėjas, taško purlai ir lydi debesis žuvėdrų.

Užpakaliniam deny mažiau vėjo, todėl visi suolai ir kėdės užsėstos, užtūptos. Įvairiaučiai "Hermio" keleiviai, atlošę galvas į saulę, dalinasi išpūdžiais mažiausia septyniom kalbom. Susirandu čia kamputį ir aš. Karšta saulė ant veido, ant rankų, šaltas vėjas plaukuos; vokiškų, anglišių, lietuviškų pokalbių nuolaužos ausyse... Ir žuvėdrų riksmas, aštrus kaip šukė, neišvengiamas kaip bangos ir vėjas.

Pasigendu čia savo tėvo. Jam patiktų kelionė Odisėjo mariomis, nes buvo labai pamėgęs tą gudrų jūreivį ir jo fantastiškus nuotykius.

"Mūza, pagarbinki vyrą ilgamet jūroj patyrusį vargo didžiausio..." prisimenu tė-

vą atmintinai deklamuojant ne vieną "Odisėjos" puslapį. Sužavėta eiliuota pasaka, kijas parietusi, tūnodavau šalia ant sofos, laukdama išgirst tą šiurpulingą nuotyki, kada iš maišo pabėga Eolo vėjai ir — trich-ta-ta-trach-ta-ta — sulaužo Odisėjo laivų stiebus.

Ak, vien tik Homero būtų pakakę graikams pagarsėt per amžius. O dar kiek didžiųjų genijų jie išaugino: Aristotelį, Platoną, Sofoklį, Archimedą... begalinė eilė. Mane ima pavydas. Kodėl kai kurioms tautoms duota su kaupu, kada kitos turi kautis už trupinius?

Jau artėja Atėnai, jau leidžiasi saulė,

Pakyla banga,
Bėgdama didėja;

— — — — —
Putos apakina,
Saulė ją nutviskina,
Banga lūžta
Ir aidėdama griūva.

Narsi jūra, žalia jūra, putojanti jūra!

(Joan Maragall)

Paskutinė diena Periklio mieste. Išnaudojam ją kaip tik išmanom. Irena, Gina ir aš sutariam aplankyti archeologinį muziejų ir Atėnų senamiestį — Plaką. Prie mūsų prisideda Janina, Alfa, Augustas ir tėvas Vaišnys. Sudarome penkių "kariatidžių" — dviejų "Pânų" draugiją ir anksti rytą, drachmas bei miesto planus saujose spausdami, sulipam į atėnišką autobusą. Jis panašus į visų didmiesčių autobusus, bet neprisisgrūdęs. Be to, palyginus su nuožmia Čikagos susisiekimo kaina, labai pigus: už 15 drachmų apskam didelę miesto dalį ir, Leoforos Alexandras-Patission 28 Oktovriou kryžkelėje išlipę, atsirandam prie "Archeologikon Mouseion Athini".

Didžiulėj skoningai išplanuotoj aikštėj balti raudonstogiai rūmai su karališka kolonada — tinkama pastogė senosios Vakarų kultūros lobiams. Viduje — erdvios, šviesios, baltos salės ir meniškai išdėstyti antikiniai turtai. Nežiūrint lankytojų gausybės, įvairių kalbų lalėjimo, čia ilsisi mano vakarietiška siela: niekas čia nesugrūsta, nieko nėra per daug. Tiesių, švarių linijų fone senovės meistrų ir genijų kūriniai atviri nuostabai ir pasigėrėjimui.

Muziejus be galo didelis. Žinau, kad nespėsiu peržvelgti nė trečdaliu, todėl skubu pamatyti, kas man įdomiausia: bronzos amžiaus Mikėnų iškasenos, klasikinio periodo statulos ir geometrinių periodu vazos.

Ilgiausiai užtrunku Mikėnų salėje. Čia stiklo spintose išdėstytas pasakiškas aukso lobis. Stebėtina, ką sugebėjo padaryti aukšakaliai 1600 m. prieš Kristų!

Negaliu atsitraukti nuo pomirtinių aukso kaukių. Didžiausia jų vadinama Agamemnono. Ar iš tikrųjų ji vaizduoja Homero apdainuoto karaliaus-karvedžio veidą, nežinia. Tačiau plonytėje aukso plokštėje bruožai karališki: tiesi nosis, ryškūs antakiai, vešlūs ūsai, sarkastiškas siaurų lūpų šypsny. Šitoki įsivaizduoju mūsų Mindaugą. Nors tūkstantmečiai tuos karalius skyrė, bet abu buvo didelių užmojų, įtemptos veiklos vyrai. Ir abu savųjų klasta nužudyti. . .

Mikėnų akropoly surasti auksiniai papuošalai — apyrankės, sagės, medalionai, puodeliai, karoliai, grandinėš — pagaminti meistriškai. Kiekviena detalė — mažas šedevriukas. Visur vyrauja ramunėlės žiedo motyvas, jaučių galvos ir ažuolo giliukai. Užtinku ir auksinę Atėnos pelėdą ir net auksinę varlę. Nepaprastai turtingi turėjo būt Agamemnono Mikėnai. Nors, kaip muziejaus brošiūra aiškina, tas auksas atplaukęs iš Egipto — dovana graikams už karinę pagalbą prieš hyksų invaziją.

Iš statulų labiausiai apžiūrima Varva-keion Atėna. Tai Atėnos Partenos kopija. Aukso ir dramblio kaulo originalas, dingęs amžių būvyje, buvo sukurtas garsiojo skulptoriaus Fidijo ir stovėjęs Partenono viduje. Ši marmurinė kopija gana majestotiška. Deivę Fidiją vaizduoja karvedžio aprangoj: didžiulis skydas, šokančiais žirgais papuoštas šalmas, ant pečių trumpa pelerina, priraityta gyvačiukių. Deivės veidas gražus, bet kažkoks tuščias, negyvas.

Man kur kas gražesnė 1959 m. Pirėjų rasta bronzinė Atėna. Jos veidas — klasiškų bruožų sintezė; žvilgsnis šiltas, raumeningų rankų mostas draugiškas. Vešlūs plaukai vilnija iš po atsmaukto šalmo, kuklus apdaras dengia atletišką kūną. Ši Atėna man atrodo tokia jauna, sveika ir sportiška, kaip modernųjų olimpiadų plaukikė. Jai į porą geriausiai tinka dievas Poseidonas. Jei žmogaus kūriniai galima pridėti epitetą "dieviškas" tai dieviškas yra šis Poseidonas iš Artemision. Šaltas metalas alsuoja karšta gyvybe; tobulų formų atleto kūnas sustingęs gracingo judesio sekundėj; veidas vyriškas, susikaupęs ir giedras. Genijai buvo tie Atėnos ir Poseidono skulptoriai, sugebėję metale išreikšti sveiko kūno-sveikos dvasios nuostabią pusiausvyrą.

"Archeologikon Mouseion" galėčiau praklajoti ne vieną dieną. Bet jau laukia manęs balti Atėnai, "kariatidės" ir "Pânai". Išėinu, lydima statulų žvilgsnių, nes daugelis jų turi akis. Įpratus matyti graikiškas skulptūras su tuščiom akių duobėm, tie gyvi žvilgsniai iš marmuro ir bronzos veidų ma-

ne sumaišo. Jaučiuos, lyg turėčiau jiems pasakyti — sudie, kyrios!

~ ~ ~

Pamatyt ir nors truputį pažint svetimą miestą geriausia pasivaikščiojant. Eidamas matai, ko pravažiudamas nepastebėsi; sutinki žmones, stabteli, kur nori, o kai nuvargsti, užsuki į kavinę. Taigi, apžiūrėję muziejų, keliaujam į Plaką pėstute. Pakeičiui sustojam bizantiškoj Kapnikarea bažnyčioj. Čia kvepia pievom ir medum, nes dega, mirga, plevena daugybė vaškinių žvakių, žvakių ir milžinžvakių: nuo pieštuko iki raumeningos rankos storio. Bet mums visiems labiau patinka mažytis bizantiškas šedevriukas — Agios Eleftherios koplytėlė, kukliai prisiglaudusi prie graikų ortodoksų katedros. Raudonų čerpių stogas, "meduolio" kupoliukas, arkom išlenkti langučiai man primena pasakų namelį iš pyragaičių.

Atėnai, išskyrus Akropolį, modernus miestas, tad ir jo senamiestis iš tikrųjų visai nesenas (maždaug XIX a.). Nors Plaka ne tokia spalvinga, kaip Cairo Kahn el Khalili bazaras, tačiau jos gatvėse gyvenimas smarkiai kunkuliuoja.

Pirmučiausia į akį krenta... braškės. Beveik ant kiekvieno kampo pūpsa jų raudonos kvapios kaugės, suverstos į vienračius vežimėlius. Noriu nusipirkt bent kilogramą, bet mano antiseptiški bendrakeleiviai gąsdina, esą neplautų privalgiusi susirgsi, o nuplaut nėra kur. Taip ir neparaugau graikiškų braškių...

Jų vietoj valgom pietus jaukiam restoranelė anglišku "Eden" vardu. Valgomasis antram aukšte, labai paprastutis. Baltai užtiesti stalai, medinės kėdės su aukštom atlošom ir langai su "T" rėmais nukelia mane į tolimą vaikystę Lietuvos miesteliuose, kur panašiuose kambariuose būdavo valgomi žalibarščiai, pirmieji vasaros agurkėliai su medum ar saldinis sūris. Čia valgom kimštus pomidorus ir nenusibostančią "spanakopetą", užgerdami karčiu "Retsina" vynu.

Papietavę ir Plaką apžiūrėję, nutariam keliaut į Lycabettus kalną. Dieną jis atrodo kaip veltinė kepurė su bokšteliu, naktį — kaip šviesių langelių eile apsijuosęs UFO.

Varvakeion Atėna

Nuo Plakos iki Lycabettus — geras galas. Bet ką mums tokiems keliauninkams reiškia pora mylių, t.y. kilometrų, šen ar ten! Energijos pilni žygiuojam pagal miesto planą, bandydami išskaityti gatvių vardus: čia Apolonos, čia Xenofonos, čia Adrianou, ten Dedalou... Bet Nikodimou bulvaras nuveda mus į didžiulį pavėsingą, apelsinų ir gėlių priželdytą parką. Vingiuotais takeliais, pro tvenkinius ir baltas gulbes, pasiekiam prezidento rūmus. Soduose ir žalumnuose sunku juos gerai apžiūrėti, bet užtat sargybiniai Peloponeso drabužiuose labai

dailūs vyrukai ir leidžiasi fotografuojami. Pamatę aparatus, jie mirkteli vienas kitam, išpučia krūtines ir užima šaunias pozas. Vanitas vanitatum nugali net Homero karžygių palikuonis. . .

Kai pasiekiam Plutarcho gatvę, kuri šauna stačiai į Lycabettus viršūnę, mūsų entuziazmas žygiuot nesumažėja, bet pradeda streikuoti kojos. Vis lėtėja mūsų tempas, vis dažniau sustojam atsipūsti. Bet Plutarcho gatvė verta savo kilmingo vardo: koks vaizdas žemyn į miestą pro tuos baltus namus ir žydinčius balkonus!

Plutarcho gatvė baigiasi funikulierium. Į patį Atėnų "kepurės" spurgą pakylam vagonėliu, lyg muilo burbulu, greit ir lengvai. Nesigailim toli ėję, aukštai kopę, uždušę ir nuvarę, nes nuo Lycabettus viršūnės atsiveria nuostabūs vaizdai. Po išgiedrėjusių popietės dangum, į visas puses išplitę, baltuoja Atėnai, pamarginti žaliomis parkų salomis. Toli vakaruose sidabro rūke mirguliuoja Saronikos įlanka.

Kalno viršūnė apjuosta terasomis. Aukščiausioje stovi mažytė baltutė šv. Jurgio bažnytelė, Vilniaus baroką primenanti varpinė ir vienišas vėjų nugairintas medis. O vėjas čia nesiliauja: ir šlama, ir švilpia, ir ošia, plaka ir plazdena. Tikra Eolo karalystė!

Jaučiuosi tarytum įkopusi į patį Atėnų sostą: baldakimas — ryškiai mėlynas dangus, maršas — vėjas, karališkas ženklas — balta su mėlynu kryžium Graikijos vėliava. O aplink, kiek akis užmato, begalinė erdvė. . .

~ ~ ~

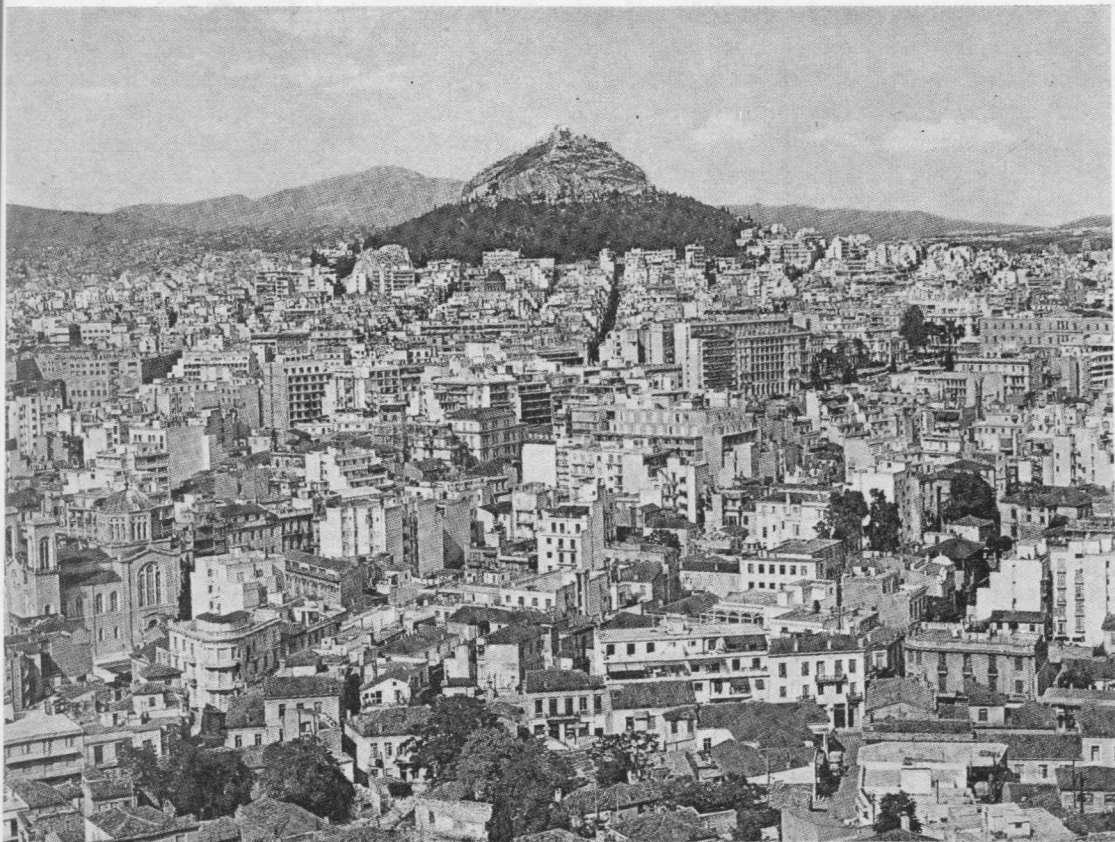
Į "Aukso amžių" grįžtam temstant, jausdamiesi pasiekę ne tik aukso, bet ir deimanto amžių, taip kojas gelia. Tačiau nuotaika puiki: apžiūrėjom Atėnus iš apačios ir iš viršaus. Ilgai prisiminsim šį baltą miestą ir smagią "kariatidžių-pânų" septyniukę.

Gegužės mėn. 13 d.

Vėl stiklu ir plienu blizgantis Atėnų areodromas. Mes jau pakeliui į Romą. Koks

Hydros sala.

Šių dienų Atėnų vaizdas. Viršuje matyti Licabetto kalva.

būsi man, Amžinasis Mieste, niekada nematytas, bet pažįstamas iš paveikslų ir istorijos knygu? Ar išbluks man prieš tave Jeruzalė, Atėnai, piramidės?

Jau šaukia mus į lėktuvą. Žybčioja parašai ant išėjimo durų: Anachoreseis! Exodos Athini!

Parafrazuojant senovės graikų posakį, nesu stuobrys, nes mačiau Atėnus, nei asilas, nes susižavėjau šiuo miestu, deja, nepasilieku čia gyvent, todėl nenorom turiu prisiiimt kupranugario vardą. . .

Ir vėl neapsakomai žemai mėlynuoja Egėjaus vandenys, baltuoja salos — marmuro gėlės. Skaisti gegužės diena. Nors ir 13-toji, bet kas blogo gali įvykt, kai taip gražu?

Sudie, Ellada! Visą gyvenimą džiaugsiuos šia trumpa pažintim. Kelionė baigta.

Jūsų *Nijolė*

POST SCRIPTUM, 1982 m. liepos mėn.

Gyvenimas — tai kaip graži kelionė —
Išsirengi, keliauji ir grįžti atgal. . .

— — — — —
Vieni laivais — bures ištempęs vėjas —
Kiti gi pėsti eis per miestus ir šalis.
Ir nors sakais, kad tu ne Odisėjas,
Bet nežinai, kiek tu papasakot gali!

(J. Aistis)

Nors mano viešnagė pas Ramzį, Dovydą ir Atėną buvo trumpa, bet pasakoti apie ją galėjau ilgai. Į tuos ypatingus kraštus teko užmest tik mažą žvilgsnį, bet ir tai paliko nepamirštamus išpūdžius.

Nepretenduoju į gerą pažintį su tų kraštų gyvenimu ir žmonėmis. Ta galimybė turistui nepasiekiamo. Turistas — keistas su tvėrimas: nutrūkęs nuo kasdienybės grandinės, jis mėgaujasi savo trumpa laisve, norė-

damas viską pamatyti, paragauti ir sužinoti. Deja, pamato tik pačius ryškiausius lankomo krašto paminklus ar žmones; paragauja, retai autentišką, greičiau turistų gomuriui gamintą maistą ir, jei tikrai nori žinoti, skaito knygas apie svečius kraštus, prieš išvykdamas.

Tačiau jokia knyga ir jokia fotografija neatstoja tikrojo vaizdo — trijų dimensijų iškarpos iš mūsų fantastiškos planetos vieno kito kampelio. Kada esi pats tos iškarpos dalis, apsuptas garsų, kvapų, spalvų ir oro, kada matai ir lieti tai, kas buvo negyvas vaizdas ar parašytas žodis, tada pajunti Žemės dydį ir savo mažumą; pradėdi suvokt jos geografines ir istorines keistenybes; apsvaigsti nustebintas žmogaus kūrybos galia ir kultūrų įvairybe. Galbūt keliaudamas stipriausiai pajunti, kaip brangi ir ypatinga mūsų Žemė — vienintelė, tokia nepakartojama Kūrėjo dovana žmogui. N.

LIETUVIŠKŲ PARAPIJŲ METAI IR JŲ VYKDYMAS

Šie metai, susitarus ALRK Kunigų Vienybei, JAV Lietuvių Bendruomenei, Lietuvos Vyčiams, ALK Moterų Sąjungai ir ALR Katalikų bei Ateitininkų Federacijoms ir entuziastingai pritariant vysk. Vincentui Brizgiui ir Lietuvių Katalikų Tarnybos vedėjui kun. Kazimierui Pugevičiui, yra paskelbti Lietuviškų Parapijų Metais. Tuo norima atkreipti visos — tikinčios ir netikinčios — lietuvių visuomenės ypatingą dėmesį į vieną iš lietuviškojo išėivijos gyvenimo židinių, kuris turėjo mums nepaprastos reikšmės praeityje ir kuris dalį šios reikšmės tebėra išlaikęs ir gali išlaikyti ir ateityje.

Mes stengiamės ugdyti išėivijos lietuviškąją kultūrą, remti ir skatinti visas teigiamąsias mūsų tautos gyvenimo apraiškas. Lietuvių katalikų ar protestantų parapija daugelyje mūsų kolonijų yra pats pagrindinis ar bent labai svarbus gyvas organizmas, jis bent retkarčiais yra reikalingas atsinau-

jinimo ir sustiprinimo. Savaiame supranta ma, kad per vienerius metus pilnai ar net tik ir patenkinamai tai pasiekti ne tiktai nėra lengva, bet ir aplamai neįmanoma. Tačiau visiems lietuviams nuoširdžiai rūpinantis ir padedant, net ir per vienerius metus gali būti padaryta ne tiktai sėkminga pradžia, bet padėti ir tvirti pagrindai tolimesniam šio darbo tęsimui.

Lietuviškų Parapijų Metų atsišaukime buvo numatytas centrinis iniciatyvos židiny su metų darbams planuoti, derinti ir skatinti. Tuo vadovaujantis, Clevelande buvo sudarytas koordinacinis metų komitetas, kuris jau apsvarstė ir pradėjo vykdyti kai kuriuos svarbesnius darbus. Buvo paruoštas ir spaudai bei radijo programoms išsiutinėtas kreipimasis, kuris pakartoja šių metų siekinius, prašo kunigų ir pasauliečių paramos ir ragina sudaryti lietuviškų parapijų metų vykdymo komitetus atskirose vietovėse. Šis kreipimasis lietuvių bei anglų kalbomis buvo taip pat pasiūstas asmeniškai JAV lietuvių parapijų klebonams, vienuolių vyresniesiems bei vyresniosioms ir organizacijų dvasios vadams.

Tiesioginis ir pagrindinis Lietuviškų Parapijų Metų vykdymas, be abėjonės, priklauso vietovių komitetams, kurie geriausiai žino dažnai be galo įvairias kiekvienos apylinkės sąlygas ir galimybes. Jų darbo sėkmei didelės įtakos turės ir nuolatinis visų Lietuviškų Parapijų Metų paskelbimą pasirašiusių organizacijų vadovybių dėmesys. Visos jos jau yra pasižadėjusios raginti ne tik savo narius, bet ir visus lietuvius jungtis į savas parapijas ir taip pat organizuoti va jus bei minėjimus lietuvių parapijų gyvenimui stiprinti. Šiems ir panašioms darbams palengvinti metų koordinacinis komitetas paruošė temų sąrašą atskiriems metų mėnesiams ir jau ruošia kiek platesnį idėjų bei darbo galimybių rinkinį — informacinį aplanką, kurio pirmoji siunta, skirta gegužės-rugsėjo mėnesiams, turėtų būti baigta balandžio pabaigoje. Ieškodamas tinkamiausios datos Lietuviškų Parapijų Metų kulminaciniam taškui, komitetas taip pat nusprendė, kad iškilmingam metų užbaigimui la-

biausiai tiktų ateinančių metų Šv. Kazimiero šventė, kovo 4 diena. Tuo kartu būtų iškelta ir pabrėžta šio mūsų šventojo reikšmė, ruošiantis artėjančiai 500 metų jo mirties sukakčiai.

Vienu iš svarbiausių šių metų įvykių bus ypatingas suvažiavimas lietuviškų parapijų dabarties rūpesčiams ir ateities galimybėms aptarti, kurį, susitarus su vysk. V. Brizgiu bei organizacijų vadovybėmis, komitetas planuoja šiam rudenii. Parapijų klebonai, vienuolių vadovybės bei organizacijų dvasios vadai, įvairių vietovių komitetų atstovai ir visi parapijų bei mūsų dvasinio gyvenimo stiprinimu susirūpinę lietuviai šiame suvažiavime galės pasidalinti jau pradėto darbo patirtimi ir iškelti naujų, konkrečių minčių.

Amerikos Lietuvių Bendruomenė šiais metais švenčia savo trisdešimtmečio sukakty. Dažnai mūsų spaudoje matome Vilniaus katedrą ir laikome ją viso pasaulio lietuviškų bažnyčių motina. Įdomiu sutapimu, kaip tik šiais metais sukanka ir 30 metų, kai (1952) sovietų valdžios įsakymu buvo numintos trys katedrą puošusios šventųjų statulos.

Tai nebuvo "atsitiktinė nelaimė", bet okupanto rūpestingai apskaičiuotas smūgis į kiekvieno lietuvių širdį, pasibaigęs visišku katedros išniekinimu ketvertu metų vėliau, kada ji buvo paversta į "komunistinės kultūros centrą". Mūsų sąmoningas ir išradingas dėmesys savosioms parapijoms iševijoję taip pat neturėtų būti "tik praeinantis atsitiktinumas". Jis kartu yra ir neatskiriamas visos lietuvių tautos dabartinės kovos dalis už pilną tautinę ir religinę mūsų gimtojo krašto laisvę.

Lietuviškų Parapijų Metų komitetas

• Vatikano metraštis skelbia, kad 1979 m. pasaulio katalikų skaičius pasiekė 764 milijonus, kas sudaro 18% pasaulio gyventojų. Tikinčiuosius aptarnauja 416.336 kunigai. 1979 m. buvo iššventinti 5.997 nauji kunigai, 80-čia daugiau negu 1978 m.

• JAV-se katalikų skaičius prašoko 50 milijonų ir sudaro 22,5% visų gyventojų. Kunigų yra apie 58.400. Kandidatų į kunigus yra 2.468.

Jaunystės džiaugsmas, meilė ir... mirtis

(Tėvų klaidos — vaikų nuodėmė)

Vytautas Kasniūnas

Vėlyvos nakties telefono birzgėjimai dažniausiai atneša nelauktas staigmenas. Andai viena moteris, skambindama vidurnaktyje, pasiklydo telefono numeriuose ir išpažino visą savo meilę, tikėdama, kad kalbasi su savo išrinktuoju. Aišku, ji buvo linksmos nuotaikos ir, nenorėdama, kad žmona išgirstų, prašė tik klausytis, ką ji sakė.

Šį kartą skambino mano gero draugo buvusi pirmoji žmona Angelė. Vyras esą po baliaus nuvirto "nuo koto", ir ji dabar be baimės galinti su manimi pasikalbėti. Tra-tėjo dvi su puse valandos. Pažadintas iš gilaus miego, aš nesusigaudžiau, jog tai buvo išpirktinis skambinimas. Vėliau kalbėdama ji pasakojo, lyg kad atsiųsianti čekį. Mat bijojo, kad vyras nesusektų telefono sąskaitoje, su kuo taip ilgai kalbėjo ir išleido vienuolika dolerių. Ji ruošiasi su vyru skirtis. Jis apie tai nieko nežinąs.

Kai baigiant pokalbį pasakiau, kad kada nors ir su jos vyru norėčiau pasikalbėti, ji ir gražiuoju, ir piktuoju prašė, kad jam neskambinčiau. Negelbėjo ir mano pasižadėjimai, kad mudviejų pasikalbėjimo paslapčių neišduosiu. Tvirtinau, kad man pasakyti žodžiai — taip kaip įdėti pinigai į kiniečių banką: jie nepražūva, bet jų ir atgal niekad negausi. Ir kai aš prisipyres ti-

kinau ją, kad aš vis tiek norėčiau su juo pasikalbėti, ji papildomai paleido visą tiradą niekinančių žodžių apie savo vyrą. Tie žodžiai mane dar labiau pakurstė su juo pasikalbėti. Aš ją gerai pažinojau. Pirmasis jos vyras man apie ją daug pasakojo.

Po aštresnių žodžių mudu vėl tęsėme jau švelnesnį pokalbį. Ji mane vadino nepataisomu užsispyrėliu, koks aš, girdi, esąs nuo jaunystės dienų. Aš jai tuos žodžius gražinau.

Po to mūsų pasikalbėjimas nukrypo kita tema. Kalbėjome apie jos dukterį Kristiną, mano draugo ir buvusio kaimyno krikšto dukrą, kuri netrukus atvažiuosianti į Čikagą ir norinti su manimi susitikti. Ji turinti atvežti du paveikslus: vieną jos, išsiuvinėtą tinklą, kitą dukters — aliejinį. Aš turėjau būti Kristinos krikšto tėvas, bet tuo metu dėl susidariusių darbo sąlygų negalėjau pas juos nuvykti.

~ ~ ~

Į kiemą įdardėjo dvi mašinos ir pradėjo pypčioti. Šuo Tara puola plaukus pastatęs ir pakeleivių neįsileidžia.

— Kristina! Kristinute? — šaukiu rankas išskėtęs.

— Visą jūsų kaimą išvažinėjau, bet tavo gyvenamosios gatvės nesuradau, — pribėgusi pabučiavo mane. — Ir apsigyvenk tu man miško viduryje! Matai, kelią parodė geri žmonės.

— Tu vis tokia pat išdykėlė, nenuorama, — sakau, paėmęs už rankos ir veddamas į namų vidų.

— Tėtis mane gražiai vadindavo — drigne, o mamai tai aš tebesu drigantė, — juokėsi ji. — Tik patėviui esu gera mergytė, nors, kaip žinai, esu sena panelė, o mamos žodžiais — sena merga. Nors ir prašau, ji manęs vis tiek nevadina "sena mergaite". Ji kerta iš peties ir labai grubiai.

— Tu esi labai panaši į savo tėvą, turėtum būti labai laiminga.

— Oje! .. Laiminga! .. Laimė ne man skirta.

— Išvaizda tėvo, bet būdas mamos.

— Mama gi sako, kad aš į ją panaši, o būdas tėvo.

Eidamas į vidų, nužiūrėjau į ją. Graži. Labai graži. Prisiminiau, kaip jaunystėje susipažinau su jos mama. Ji taip pat buvo graži. Mes ją vadindavome vėjavaike, vyrų širdžių ėdike. Įėjęs į kambarį, juokaudamas pasakiau, kaip mes ją vadindavome.

— Širdžių ėdikė! — ji net šuktelėjo. — Kodėl?

— Dėl to, kad ją daug kas buvo įsimylėjęs, — atsakiau. — Juk ir tave greičiausiai daug kas įsimylėjo. Atstumtieji nukentėjo. Taip jau būna.

— Tai ir aš esu širdžių ėdikė? — šuktelėjo, kad net cigaretės žiebtuvėlis iš rankų iškrito.

Po tylos minutės, kuri man nerimastį sukėlė, ji sušuko:

— Taip, taip, aš esu širdžių ėdikė, aš sudraskiau žmogaus širdį. Aš... aš esu...

Ji sukrito minkštasuolyje. Aš išsigandau. Ką darysiu, jeigu ji apalps? Žmonos nėra namie. Pagalvojau apie kaimynus, kuriuos iš jų galėčiau greičiausiai prisišaukti. Kartais pasimaišo gydytojas Vytautas. Priėjęs prie lango, apsidairiau, bene pamatysiu jį ar ką nors kitą. O ko gero aš pats galiu apalpti. Reikės pasimokyti, ką daryti apalpimo atveju. Prisiminiau kaubojų filmus, kai numuštą atgaivina vandeniu. Viena ranka tikrindamas savo pulsą, kita griebiau konjako butelį ir atsidūriau prie Kristinos. Jeigu ji tik pradės atmerkti akis, supilsiu į burną konjako.

Ji, matyt, sekė mano sumišimą, nes, prišartinęs su konjaku, pamačiau ją besišypsančią.

— Negi aš gersiu iš butelio! — sako ji juokdamasi.

O aš, dar neatsipeikėjęs iš nerimasčio, teisinaus, kad noriu paklausti, ar patinka "Hennessy".

— O kur žmona? Kada ji grįš? — paklausė.

— Ji budi ligoninėje, — atsakiau. — Po to lankys tetą senelių namuose. Grįš po keturių ar penkių dienų.

— Tai tau reikalinga šeiminkė, — ji atsistojo, paėmė konjaką, padėjo ant stalo. — O dabar marš į virtuvę! Parodyk, kur

viskas sudėta, ką turi paruošta vakarienei. Aš mėgstu virti ir kepti. Pamatysi mano skonį.

Virtuvėje ji sukosi, kaip vijurkas. Darbas lipo prie rankų. Tik čiūkšt — puodas virė, tik kyšt — keptuvė kvepėjo. Kad ją kur galas. Net malonu buvo žiūrėti. Aš prisimčiau, kaip ne kartą ruošė vakarienę man ar abiem su mano draugu jos mama. Papasakojau Kristinai, kaip ji kepė mano vardinių proga pyragą. Bandė gautą naują receptą. Mudu su draugu jai padėjome. Vienas tryniojo, kitas maišė, trečias plakė. Kažkaip atsitiko, kad ji įmaišė į pyragą stiklinėje buvusius indų valymo miltelius. Tik žiūrime, kad mūsų pyragas pradėjo putoti. Juokėmės, kaip tas puodas, kad katilas juodas — vienas kitam sumesdami kalbę.

— Tu, Kristina, man labai primeni savo mamą, — atsistojęs ėmiau vaikščioti po virtuvę. Mat ji man liepė nesimaišyti jai ir, atnešusi kėdę, prašė sėdėti kampe.

— Kol paruošiu vakarienę, tu man papasakok apie mamos jaunystę, o aš vėliau papasakosiu apie jos vedybinį gyvenimą su abiem vyrais. Ar tau neatrodo, kad jai nereikėjo tekėti?

— Kodėl tu taip manai? — paklausiau.

— Todėl, kad ji gal ir mylėjo pirmąjį ir antrąjį vyrą, bet niekadoms nebuvo jų išimylėjusi. Kitos moterys pasiaukoja, susigyvena, net vėliau išimyli savo vyrus, bet ne mano mama. O abu jos vyrai — tai tikri angelai. Ji juos vedžiojo už nosies ir darė, ką nori.

— O kaip sugyvena su antruoju vyru? — įsiterpiau.

— Pasakysiu paslaptį — ji ruošiasi su juo skirtis, — iškėlusį samtį, degė pykčiu. — Dabar tik melžia pinigus iš mano patėvio. Kai ji paleis elgetauti, parodys saujoje iškištą nykštį ir pasakys sudie.

— Ar patėvis nenujaučia, kas darosi?

— Ne, nė per nago juodymą!

— Ar tu esi tikra, kad ji ruošiasi skirtis? — paklausiau prisiminęs jos mamos man pasakytus žodžius, kad vyras nesugyvenamas, kad ji su juo nebegyvens.

— Daugiau negu tikra. Kai aš sužinojau

apie jos naują meilę, slaptus pasimatymus, pasamdžiau detektyvą. Jis man pateikė penkių mamos susitikimų su nauju mylimuoju motelyje užrekorduotas juostas. Jos man kainavo tūkstantį dolerių. Jei norėsi, galėsime pasiklausti. Aš atsivežiau savo gyvenimo problemas, dėl kurių noriu pasitarti, bet dabar reikia skubiai aptarti, ką turime daryti, kad išgelbėtume mano ir tą kitą šeimą.

— Ar tą kitą šeimą pažįsti, kurios vyrą mama vilioja?

— Labai gerai, artimais.

— Juk tavieji vyresnio amžiaus, slenksytyje į pensiją, o kokio amžiaus ta kita šeima?

— Mano mama 62 metų, patėvis — 63. Tos kitos šeimos žmona — 59, o jis — 62. Aš dar suprantu, jei skiriasi jaunos šeimos, bet kai išgyvenę 30-40 metų skiriasi, man atrodo, kad jie sukvailioja, daugiau nieko. Kai pasiklausai tų jūdvių pasikalbėjimų, įrašytų juostose, nesinori tikėti, kad čia kalbasi vyresnio amžiaus žmonės. Jie burkuoja, kaip balandėliai; atrodo, labai įsimylėję vienas kitą.

— Matai, tiek jaunos, tiek vyresnio amžiaus šeimos labai dažnai skiriasi dėl mažmožių, sakytum, dėl mažų garstyčios grūdelių, iš kurių pasėlio išauga dideli medžiai. Žiūrėk, išsiskverbia kur nors vandens lašeliai ir po kurio laiko didžiausias skyles padaro. O, rodos, taip buvo lengva pradžioje sustabdyti tą lašėjimą. Žinoma, būna skyrybų, kurias reikia pateisinti. Kartais ir didžiausio pasiaukojimo nebeužtenka. Bet dabar grįžkime prie tų slaptai užrekorduotų meilės poros pasikalbėjimų. Ar tu nemanei, kad tai daryti yra nusikaltimas?

— Žinoma, kad nėra nusikaltimo. Juk norėjau tik sužinoti tikrąją padėtį.

— Bet tu dabar žinai jų slaptą pasikalbėjimą. Juk tai nusikaltimas.

— Niekas nežino, ką aš padariau. O, be to, aš noriu išgelbėti dvi šeimas.

— Pasikalbėjimą žino detektyvas, žinai tu, žinau aš.

— Ar yra nusikaltimas, jei sugausi vagį, kuris, slapta įslinkęs, pavagia?

— Bet juk jie nėra vagys. Jie, kaip tu tvirtini, tik du įsimylėję žmonės.

— Jie, mano manymu, yra ne tik vagys, bet ir sielžudžiai.

— Kaip tai?

— Pirmiausia, mano mama neteisėtai ima pinigų iš patėvio. Skyrybos sužalos mano sesers, mano ir patėvio sielą. Nuken-tės kitos pusės žmona ir trys vaikai su šeimomis.

— O ar tu nepagalvoji apie būsimą lai-mę dviejų žmonių, kai jie kartu gyvens?

— Ne, nepagalvoju! Aš galvoju apie kitų septynių žmonių laimę, nes du laimin-gieji padarys kitus septynis nelaimingus.

— O gal tavo patėvis kaltas, kad žmona nori skirtis, gal anoji žmona kalta, kad jos vyras nori skirtis?

— Dėl to aš ir žengiau vieną žingsnį pir-myn, norėdama turėti tikrus duomenis, kad jie nori skirtis nuo savo šeimų ir dėl ko nori skirtis.

— Bet tu dabar girdėjai dviejų įsimylė-jusių žmonių kalbas, jų pasimylėjimus, ži-noma, ir jų kaltinimus kitoms pusėms. Ar tiki tais kaltinimais?

— Tikiu, nes jie tikri. Tėvas turi daug kaltės, ir anoji žmona kaltėmis apsupta. Bet jos jau nėra atominės bombos galingumo.

— Bet ar tu girdėjai nusiskundimų iš savo patėvio, nusiskundimų iš tos kitos po-nios?

— Iš patėvio taip, iš tos ponios ne. Ne-tiesiogiai apie jos kaltinimus savo vyrui pa-tyčiau iš jos vaikų, mano draugų.

— Kuo kaltina patėvis savo žmoną?

— Daug kuo. Pirmiausia neištikimybe. Paskui — kad jis yra tikras, jog žmona jo nemyli. Toliau — išdidumas, besaikis puo-šimasis, lėbavimai.

— Ar jis dėl neištikimybės yra tikras?

— Ne, jis tik taip galvoja.

— Kodėl?

— Jis pažįsta jos temperamentą.

— O koks jo nusistatymas?

— Jis mano, kad jaunystės pomėgiai pa-sibaigė. Dabar jis nori ir ieško ramaus gy-venimo. Jis daug skaito, studijuoja, atsida-vęs savo elektronikos inžinieriaus profesijai.

— Tai jie labai skirtingų polėkių?

— Labai! Vienas — minusas, kitas — plusas.

— Jie nesutardavo pokalbiuose?

— Amžinai bardavosi. Geriau pasakius, mama ji vis bardavo ir bardavo. Jis gana ramus, tylus. Pripratęs prie barimų, kad viskas bloga, ką tik jis padaro. Bet jis nusi-šypso pro ūsus ir nukiūtina į savo darbo kambarį. Ten užsideda ausines ir klausosi muzikos.

— Kodėl jis vedė. Ar nebuvo progos paklausti?

— Jiems besibarant, daug kartų girdė-jau, kaip patėvis sakydavo, jog ji prilipo prie jo ir nedavė ramybės nei dieną, nei naktį. Pričiulbėjo gražiausių meilės žodžių, kaip ji mylinti, negalinti be jo gyventi.

— O ką mama sakydavo?

— Ji vis jį pelų maišu vadindavo. Saky-davo, kad, nesuradusi geresnio, pasimaišius tam pelų maišui po kojų, nutarusi jam pasi-aukoti, padaryti jį laimingą.

— Ar manai, kad pavyktų juodu vėl kaip nors sulipdyti?

— Manau, kad pavyktų. Vienas nusileis, kitas nusileis ir susitars. Kaip girdėsi iš pa-sikalbėjimų juostos, mamos trečioji meilė yra degantis laužas, kuris greitai gali iš-blėsti.

— Dėl tų užrekorduotų juostelių iš-klausymo štai ką padarykime. Mūsų kuni-gas turi du magistro laipsnius, yra advoka-tas, turi savo kabinetą. Aš jam paskambin-siu ir paprašysiu, kad jis mus priimtų ir duotų patarimų.

~ ~ ~

Mudu iki vidurnakčio valėme pelenines, pro langą dūmai keliavo, konkuliavo kavos virdulys. Kitai dienai atidėjome pasikalbė-jimą apie jaunystės meilę ir... mirtį.

P.S. Dėkojame skaitytojams už savanoriškai teikiamą medžiagą asmeniškuose susitikimuose, laiškais, telefonu. Ačiū tiems, kurie atsako į laiškų. Ačiū Niujorko skaitytojui, kuris žada visus straipsnius padauginti ir surinkti į vieną knygutę.

Ateityje rašysime, kodėl skiriasi jaunos ir ilgus metus drauge išgyvenusios šeimos.

VALANDĖLĖ

Nesugrįš valandėlė žavinga
Po tiek daugelio, daugelio metų!
Kai mamytė niūniavo prie lingės,
Kada suposi dienos verpetais...

Graudžiai gaila jaunatviško ryžto,
Neišskleistų erelio sparnų...
Nusirito su vėjais — negrįžta
Net ir aidas dainuotų dainų.

Kur jaunystės draugai? Dar atmenu —
Kvapiu žiedu norėjom žydėti...
Lyg Sizifas, sunkiausių akmenį
Aš paleidau pakalnėn riedėti.

Nėra Petro, Kęstučio, Pranciškaus...
Likau stuobriu senu — pamary;
O kadaise — prie ošiančio miško,
Valandėlė buvai nemari!

Nesugrįši, žinau, valandėle,
Nė jaunystės draugai — jus menu...
Ją likimas sumynė, kaip gėlę,
Kaip tuos tūkstančius mano dienų!

Dabar — laiką kremtu, lyg pipirą...
O jis — dulkėm nukloja dienas.
Ir galva, tartum varpa nusvyra...
Nesugrįš valandėlė ana.

PAUKŠTELIUI

Ateis diena, kai aš prarasiu žodį
Ir nežinosiu, ką tau atsakyt — — —
Veltui spoksosi, paukšteli juodas,
Čirpsėsi vienas, galbūt jau ryt?

O aš — sunkios naštos prislėgtas metų —
Erdvynų skrisiu toliais begaliniais,
Tenai, kur ritas-tarška Gryžulo Ratai,
Minties nesiekiamais žvaigždynais...

Tu neliūdėk manęs, paukšteli juodas,
Ateis kiti prakalbinti tavęs...
Suklupsiu aš į kietą žemės gruodą,
Kitiems giedosi tu savo giesmeles.

Tai neliūdėk, kai aš prarasiu žodį
Ir nežinosiu, ką tau atsakyt...
Kartais išsiskiria keliai labai vienodi,
Nesusieina niekad — antrąsyk!

Sukrauni praeitį į laiko skrynią,
O ateities tikrai nežino nieks!
Kada nutrūksta silpnas laivo lynas —
Matai, kad ženklų dienų nebeliks!

Kai laikrodis pavargs senoj krūtinėj
Per daug dešimtmečių tiksėjęs —
Išmuš paskirtą sekundę paskutinę,
Užklostys pėdas dulkėm vėjas...

Tėvynėje

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

SENUJŲ KNYGŲ RINKINIAI

Lietuvos respublikos bibliotekų saugykloje yra sukaupta didžiuliai praėjusių amžių knygų ištekliai. Vien 15-18 a. spaudinių yra per du tūkstančius tomų. Daugelis jų — nepaprastos vertės mūsų kultūrai ir mokslui kūriniai. Vilniaus universiteto darbuotojai yra surinkę didžiausią pasaulyje senųjų knygų rinkinį, kaip M. Mažvydo ir M. Daukšos katekizmai, 15-17 a. kartografinės rinkinys su pirmaisiais spausdintais žymių praeities kartografų Ptolemėjaus ir Ortelijaus, Merkatorijaus ir Blaujo atlasais.

Pirmųjų spausdintų knygų 15 a. — inkunabulų — universitete yra 310, tai 68 procentai visų respublikos bibliotekų turimų inkunabulų. Vilniaus universitete esančiais senųjų rusiškų knygų leidiniais galėtų pasididžiuoti kiekviena Tarybų Sąjungos mokslinė biblioteka. Šiame rinkinyje yra Vilniaus spaudos pradininko, didžiojo gudų humanisto ir švietėjo Pranciškaus Skorinos "Apaštalas", didžiųjų Maskvos spaudos pradininkų Ivanovo Fiodorovo ir Petro Mistišlaveco kūriniai. Rusų brolijos spaustuvėje Vievyje 1619 m. išspausdinta žymaus mokslininko, Vilniaus akademijos auklėtinio Meletijaus Smotrickio "Slavų gramatika". 1627 m. Kijeve Lauros spaustuvėje išspausdintas didžiojo Ukrainos filologo Pamvos Beryndos "Slavų-rusų aiškinamasis žodynas". Šias knygas surinko daugelis lietuvių bibliotekininkų kartų. Į senojo Vilniaus universiteto biblioteką po II pasauli-

nio karo buvo parvežta 15 tūkstančių tomų knygų. Tai labai didelis įvykis.

Visų šių Lietuvos respublikos senųjų knygų rinkiniai buvo nesupirkti, o kaupėsi natūraliai per daugelį šimtmečių, tenkindami krašto visuomenės kultūrinius poreikius. Todėl šios knygos yra susijusios su Lietuvos istorija. Jos buvo skaitomos, studijuojamos ir naudojamos naujoms mokslo ir literatūros vertybėms kurti. Šių senųjų knygų rinkiniai nėra paprasti bibliofiliškų unikumų rinkiniai, bet Lietuvos praeities minties plėtotės, istorijos, gimtosios kalbos ir literatūros raidos tyrinėjimų šaltiniai.

Lietuvos respublikos senųjų knygų rinkinių tyrinėjimai padėjo mūsų mokslininkams ištaisyti ne vieną istorinėje literatūroje klaidą bei patikslinti ne vieną istorinį atsitikimą.

Senosios knygos įdomios istorikui ne vien savo turiniu. Jos ne mažiau reikšmingos ir įrašais — ekslibrisais, autografais ir kt. dalykais, paliktais jose jų savininkų arba skaitytojų. Atrodytų, kad M. Mažvydo istorinis palikimas yra kruopščiausiai išnagrinėtas. Nė vienas archyvinis dokumentas nelikęs nepastebėtas. Tačiau "Katekizmo prastų žodžių" autoriaus biografijoje liko dar nemaža spragų. Visiškai aišku, kad jis, dirbdamas literatūrinį darbą, negalėjo išsiversti be bibliotekos. Niekas jo išlikusių knygų nebuvo aptikęs. Vilniaus universiteto senųjų ir retų knygų skyriaus vedėjas N. Feigelmanas, tvarkydamas 16 a. knygas, surado konvoliutą, kurio pirmosios knygos — Antikos istoriko Josifo Flavijaus veikalo "Judėjų karas" antraštiniame lape (knyga išspausdinta Kelne 1524 m.) pastebėjo M. Mažvydo ranka padarytą lotynišką įrašą: "M. Mažvydas sau ir saviškiams šią knygą įsigijo". Šią knygą yra M. Mažvydas turėjęs savo bibliotekoje, laikęs savo rankose, skaitęs ir studijavęs.

Deja, daug kas dar nepadaryta. Kai kuriose Lietuvos bibliotekose prieš 40 m. patekusių į jas senųjų knygų dalis dar guli nesutvarkyta, neapsaugota nuo drėgmės ir dulkių.

Šiuo metu Vilniaus universiteto bibliotekos senųjų ir retų spaudinių skyriuje pradėtas rengti paleotipų katalogas. Paleotipai — tai seni spaudiniai, išleisti 1501-1550 m. Žinoma, sąvokos "paleotipas" ir "inkunabulas" yra sąlygiškos, tačiau jos nusako tam tikrus knygos plėtotės ir tobulėjimo etapus. Vilniaus universiteto sudaromas katalogas bus pasaulyje trečiasis.

Lietuviams knygotyrimams retai sudaromos galimybės susipažinti su užsienio bibliotekų ir archyvų fondais. Nepakankamai yra ištirti lietuviškų arba Lietuvoje kitomis kalbomis išleistų knygų fondai Skandinavijos bibliotekose. Į jas daug knygų iš Lietuvos pateko per švedų karus. Helsinkio universiteto bibliotekoje yra per 400 knygų, kurios 18 a. priklausė turtingai Radvilų Nesvyžiaus šeimai. Reikėtų suruošti mūsų knygotyriminkų kelionę į Suomiją, Švediją ir Daniją, kurių bibliotekose yra dar daug neužtiktų lietuviškų knygų bei kadaise Vilniaus universitetui priklausiusių spaudinių.

TAPYTOJAS ALGIMANTAS ŠVĖGŽDA

Ivykis, kuris turėjo ypatingą reikšmę jaunuoliui pasukti į meno kelią, buvo jo devintosios klasės mokinuko kelionė iš Rozalimo į Vilnių. Mašina, atvežusi jį į Vilnių, sustojo kaip tik ties gotikinės architektūros sedevru — Šv. Onos bažnyčia. Ryto tyla, senamiesčio architektūra, pasipuošusi raudonų čerpių kepurėmis, atmintyje išlikę girdėtos legendos, jaunuolį taip sužavėjo, jog jis davė sau žodį — būtinai sugrįžti į šį miestą ir jame apsigyventi.

Baigęs Rozalimo vidurinę mokyklą, įstojo į Valstybinio dailės instituto tapybos fakultetą. Institute būsimasis dailininkas praleido šešerius metus. Tuo metu institute lietuvių dailėje, o ypač tapyboje vyko tikras atgimimas. Baigęs institutą, A. Švėgžda prie Lietuvos dailininkų sąjungos įsteigia jaunųjų dailininkų skyrių. Šio skyriaus nariai: A. Kuras, P. Repšys, A. Šaltenis ir kiti išaugo į savitą menininkų pamainą. "Mano kūryba, — sako dailininkas, — ištisas ieškojimų laikotarpis su džiaugsmiais ir nusivylimais. Aš ne iš tų dailininkų, kurie

greitai susiformuoja ir nepajudinamai laikosi savo meninių principų. . ."

A. Švėgždos tapyba ne kartą buvo rodoma Vokietijos Demokratinėje respublikoje, Bulgarijoje, Italijoje, Suomijoje ir Anglijoje. Šiandien Algimantas Švėgžda yra Valsybinio dailės instituto dėstytojas.

RAŠYTOJAS VYTAUTAS MARTINKUS

Studijavo politechnikos institute elektroniką. Mokslų akademijos aspirantūroje — filosofiją. Ilgainiui literatūra ir filosofija pasidarė jam labai artimos. Šiandien jis tebedėsto filosofiją, bet širdis linksta į rašymą. Pats sakosi: "Gal dėl to, kad žmogaus paslaptis yra didesnė ir jos žavesys kūrėjui yra didesnis, aš pasirinkau literato darbą". Pirmąją apsakymų knygą "Loterija" išspausdino 1969 m. Vėliau — romaną "Akmenys", "Rotušės laikrodžio vagis", "Vėtrungė šeimos šventei". Pats naujausias novelių romanas "Lašai" išspausdintas 1980 m. Apie šiandieninės lietuvių literatūros populiarumą jis sako, kad lemia tai, ką mūsų rašytojai stengiasi pavaizduoti: sudėtingą dvasinį žmogaus pasaulį. Mykolo Sluckio, ir Jono Mikelinsko, ir Jono Avyžiaus, ir Alfonso Bieliausko poezijoje, ir Justino Marcinkevičiaus, Edmundo Mieželio bei kitų mūsų poetų knygose žmogus vaizduojamas kaip iš tiesų be galo sudėtingas fenomenas. Mūsų rašytojų atsakomybė, vaizduojanti tą sudėtingą žmogaus dvasinį pasaulį, man atrodo, ir yra tas pagrindinis sėkmės laidas.

ŽVEJYBA DAUGŲ EŽERE

Daugų žuvininkystės ūkiui skirta septyniolika ežerų. Reikia labai gerai šeimininkauti, kad ežerai duotų gerą derlių. Žiemą žuvis išgaudžius ir įvykdžius planą — jų mažai pasilieka sekantiems metams. Kad žuvis visai neišnyktų Daugų ežeruose — papildomos jauniklėmis. Todėl į Daugų ežerus įleista dešimt tūkstančių seliavų ir du šimtai tūkstančių jauniklių ungerių.

MADOS PER PRIEVARTĄ

Kai kurios įmonės, pažeisdamos susitarimus, teikia specialius drabužius ne pagal

numatytus dydžius ir ūgius. Kad būtų pagerintas specialių drabužių tiekimas pagal ūgius ir dydžius, įmonėje išleistas įsakymas, kuriuo patvirtintas konkrečių priemonių planas. Kalti asmenys nubausti.

SULAUKĖ 105-ERIŲ METŲ

Rokiškio rajone, Kazlišio apylinkėje, Latvelių kaime gyvenantis Antanas Jakštas sulaukė šimto penkerių metų amžiaus. Jis gan stiprus vyras: apsitvarko apie namus ir sename sode su dalgiu nusipjauna žolę. Sodo vaisiais pavaišina savo kaimynus.

LIAUDIES DAINŲ LOBYNAS

Beveik penki šimtai liaudies dainų ir jų variantų pateikta "Vagos" išleistame rinkinyje "Džukų melodijos". Ši šešių šimtų dvidešimt puslapių leidinį papuošė Lietuvos valstybinės konservatorijos liaudies muzikos kabineto vedėja G. Četkauskaitė. Knygoje išspausdinti tekstai, melodijos, žinios apie kūrinį atlikėjus, dainų paplitimą. Pagrindą šiam leidiniui davė medžiaga, sukaupta per 30 su viršum metų konservatorijos liaudies muzikos kabineto rankraštyne.

Neįkainojamas dainuojamosios tautosakos lobynas sukauptas respublikos Mokslių akademijos lietuvių kalbos ir literatūros institute. Jo bendradarbiai, gausių talkininkų padedami, yra užrašę daugiau kaip milijoną dainų. Šis liaudies kūrybos turtas palaipsniui publikuojamas. Jau pradėtas spausdinti 16 tomų akademinis lietuvių liaudies dainų rinkinys. Pirmoji knyga "Vaikų dainos" išspausdinta pernai.

"AŽUOLIUKO" DAINA

Du vakarus Lietuvos valstybinės filharmonijos salėje koncertų lankytojai klausėsi respublikos nusipelnusio kolektyvo, tarptautinio konkurso ir Lietuvos komjaunimo premijos laureato berniukų ir jaunuolių choro "Ažuoliuko" dainavimo. Šįkart skambėjo 20 amžiaus pažangaus prancūzų kompozitoriaus F. Pulenko kantata chorui, sopranui ir orkestrui. Atliko "Ažuoliuko" dainininkai, Lietuvos liaudies artistė G. Apavičiūtė, filharmonijos simfoninis orkestras. Dirigavo Lietuvos liaudies artistas J. Domarkas.

Scenoje su savo vadovėmis M. Bedarfaitė ir R. Nenėnaite pasirodo penkiamečiai ir šešiamečiai. Su jais dainuoja ir vyresnieji choro solistai.

Kiekviename šių koncertų atliekamos vis naujos programos, dalyvauja vis kiti instrumentalistų vienetai, diriguoja skirtingo braižo dirigentai. Tai ženklina choro meninį turtingumą, naujomis spalvomis nušvitusį kūrybinį pajėgumą. Ne veltui daugelis klausytojų vienu geriausių respublikos choru laiko "Ažuoliuką".

Choro meno vadovas ir vyriausias dirigentas Vytautas Miškinis pasakoja, jog siekia dirbti tokia kryptimi, kuri nuosekliai supažindintų vaikus su įvairiais muzikos žanrais, stilistika, plėstų jų akiratį. Kiekvieni metai skiriami kitos šalies muzikai. Šiemet "Ažuoliuko" programose dominuoja prancūzų autorių kūryba. Nemažą repertuarą sudaro ir lietuvių kompozitorių kūriniai.

"Ažuoliuko" dalyviams įsteigta chorinė mokykla. Šioje mokykloje vaikai gauna instrumentinio grojimo pagrindus. "Ažuoliuką" lanko daugiau kaip penki šimtai Vilniaus berniukų ir jaunuolių. Šiame chore mokomasi daug, rimtai ir įdomiai.

• Jungtinės Tautos 1982 metus paskelbė senimo metais. Ta proga popiežius Jonas Paulius II savo kalboje pabrėžė, kad teisingos pensijos yra toks pat socialinio teisingumo reikalas, kaip ir teisingas atlyginimas.

— John Hopkins universiteto studija parodė, kad seksualiai aktyvios jaunuolės, nors ir naudodamos apsaugos priemonės, 14% atvejų tampa nėščios. Net ir socialiniu atžvilgiu geriausia apsaugos priemonė yra skaitus gyvenimas.

• Popiežius Jonas Paulius II, gegužės 28 d. atskridęs į D. Britaniją, pabučiavo žemę, kaip įprasta jo kelionėse. D. Britanija prieš 449 m. buvo nutraukusi ryšius su Vatikanu, ir dabar pirmas kartas, kad po tiek metų tą kraštą aplankė popiežius. D. Britanijoje iš 56 mil. gyventojų tik 10% katalikai, bet popiežius buvo priimtas šiltai. Pamoksluose, ryšium su Falklando karu, popiežius skelbė taikos mintį. Popiežius aplankė karalienę Elzbietą ir anglikonų arkivyskupą R. Runcie. Birželio mėnesį — popiežius lankysis Argentinoje.

Kalba

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

ATSAKYMAI Į KLAUSYMUS

Vienas skaitytojas klausia, koks yra skirtumas tarp šių žodžių:

1. *aciū* ir *dėkui*, 2. *virtoti* ir *naudoti*, 3. *groti* ir *griežti*, 4. *žaisti* ir *lošti*.

1. *Ačiū* ir *dėkui* yra sinonimai. Juos abu vartojame ta pačia prasme — kam nors padėkodami, atsidėkodami. Kai kas prikiša, kad šie žodžiai yra skoliniai iš gudų kalbos. Šiuo klausimu yra rašęs V. Urbutis savo straipsnyje "Dabartinės baltarusių kalbos lituanizmai" (Baltistica, V/1/, p. 49). Jisai sako, kad *dėkui* yra atkeliavęs iš gudų, bet *aciū* gudai galėjo pasiskolinti iš lietuvių.

Čia norime dar pastebėti, kad, norint išreikšti didelę padėką, nebūtų gera sakyti: *didelis aciū*, *didelis dėkui*. Tokios šių žodžių konstrukcijos yra vertiniai iš rusų kalbos. Kai jaučiamės nepaprastai dėkingi, tą savo dėkingumą galime išreikšti, kartodami prievieksmį *labai*: *labai labai aciū!* *labai labai dėkui!*

Dabar daugelis mūsų yra labai įpratę sakyti: *aciū labai*, *dėkui labai*, *dėkoju labai*. Manome, kad tokia žodžių tvarka yra atsiradusi dėl svetimų kalbų įtakos, pvz.: anglų *thank you very much*, vokiečių *danke schoen*, prancūzų *mercy beaucoup* ir t.t. Lietuvis, nepaveiktas svetimų kalbų, atrodo, pasakytų: *labai aciū*, *labai dėkui*, *labai dėkoju*...

2. *Virtoti* ir *naudoti* taip pat yra sinonimai, bet jų reikšmė kartais trupučią skiriasi. Mūsų kalboje žodis *virtoti* yra

daug dažnesnis negu *naudoti*. Pavyzdžiui, *virtoti* ir *naudoti* galima maistą, pinigus, kurą ir pan. Abu žodžiai reiškia tam tikrą žmogaus poreikių tenkinimą. Tačiau kai veiksmo objektas yra susijęs su tam tikra kultūrine-dvasine veikla, vartojamas tik pirmasis žodis, pvz.: *Šitas žodis yra pavirtotas* (ne *panaudotas*) *ne ta prasme*. *Kanadoje yra vartojamos* (ne *naudojamos*) *dvi kalbos*. *Savo raštuose autorius vartoja* (ne *naudoja*) *daug stilistinių puošmenų*.

Naudoti vartojama tada, kai ką nors vartojame, patirdami kokią nors naudą, pvz.: naudojame *elektrą*, *dujas*, *įvairius gamtos turtus*. Šis žodis taip pat tinka tada, kai ką nors vartojame priemone kokiam nors tikslui siekti, pvz. *Kosminė erdvė turi būti naudojama tik taikiems tikslams*, o ne *karo veiksmams*.

Praktiškas patarimas gali būti toks: kai neaišku, katrą žodį vartoti, tai mažiau suklysim, jeigu sakysime *virtoti*, o ne *naudoti*.

3. *Groti* ir *griežti* yra taip sinonimai, bet daug dažniau vartojamas *groti*. *Griežti* galima vartoti ypač tada, kai kalbame apie styginius instrumentus, pvz.: griežti smuiku, violončele, kontrabosu, bet, žinoma, čia galima vartoti ir žodį *groti*.

Nors atrodo, kad žodis *groti* yra kilęs iš lenkiškojo *grac*, bet bendrinėje kalboje jis jau yra tvirtai prigijęs ir net bepradedas iš jos išstumti visai nekaltą žodį *griežti*. Gal taip yra dėl to, kad žodis *griežti* turi daug įvairių reikšmių, ypač galįs reikšti labai nemalonų veiksmą — griežimą dantimis. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (Vilnius, 1972) duoda dar ir kitų šio žodžio reikšmių, pvz.: *Griežlė pievoje griežia*. *Kibirui graižtas griežia*. *Burokus griežia*. *Vaikui vidurius griežia* (labai skauda).

4. *Žaisti* ir *lošti*. Šie du žodžiai taip pat yra sinonimai, nors vienose tarmėse labiau yra įprastas vienas, kitose — kitas. Bendrinėje kalboje *lošti* labiau linkstama vartoti tada, kai lošiama iš pinigų, o *žaisti*, kai žaidžiama tik poilsui, laiko praleidimui, pramogai. Taigi *žaidžiame* tenisą, krepšinį, futbolą ir pan., o *lošiame* ką nors arba iš pini-

Atgarsiai

Tai kyla klausimas, dėl ko apie tai kalba? Ar skaitytojas turėtų suprasti, kad visi kiti žmonės tai turi, tik jis neturi? Skaitydamas tuos žodžius, negalėjau tikėti, kad jie ateina iš žmogaus, "nardančio" žmonių tarpe — iš kunigo. Kiekvienas sielų ganytojas, kuris su žmonėmis dirba, kuris rimtai žmonių problemomis užsiima ir atidžiai bando išklausyti, ką jie jam nori pasakyti, žino, kad yra nepaprastai daug žmonių šiame pasaulyje, kurie neturi tokio žmogaus, prie kurio galėtų "prisiglausti, išsiverkti, išsikalbėti ir pasijusti suprastu" — net ir šeimoje, ir vedusiųjų tarpe.

ATSAKYMAS BESISKUNDŽIANČIAM KUNIGUI

Šių metų kovo mėn. "Laiškuose lietuviams" buvo išspausdintas vieno kunigo straipsnis "Noriu tau pasiskųsti". Norėčiau čia į tą straipsnį atsakyti.

Nežinau, kas tas nepasirašęs kunigas yra: jaunas ar senas, vikaras ar klebonas, bet savo straipsniu jis mane sujaudino. Mano pirmoji mintis buvo: "Koks čia pamaldus daržovių garnyras?" Bet nusiraminęs ir pagalvojęs, nusprendžiau parašyti draugišką atsakymą, net jeigu jis truputį ir aštrus pasirodytų.

Tas kunigas savo straipsnį pradeda taip: "Aš neturiu nė vieno žmogaus, prie kurio širdies prisiglaudęs galėčiau išsiverkti, išsikalbėti ir pasijusti suprastas". Jis prideda, kad dėl to nesiskundžia.

gų, arba šiaip kokius nors azartinius lošimus, pvz. tokie žaidimai gali būti kortos, loterijos, čia, Amerikoje, labai paplitęs bingo ir t.t.

Kitas skaitytojas klausia: 1. nusikratyti ko, kuo ar nuo ko? 2. ar vartotini žodžiai: *padalkos, padurkas, sarmata*?

1. Visi trys pasakymai yra vartotini. Galima sakyti: *nusikračiau jo, nusikračiau juo, nusikračiau nuo jo*.

2. *Padalkos* arba *padelkos* (vienask. *padalka, padelka*) yra nevartotina svetimybė. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (Vilnius, 1972) duoda žodį *palankà*: sijono, palto, švarko ar suknelės apačioje užlenkimas.

Padurkas (arba *pridurkas*) yra vartotinas žodis, tai yra moterų marškinių ar sijono apatinė dalis.

Sarmata yra žodžio *gėda* sinonimas. Jie abu ta pačia reikšme yra vartojami. Taip pat yra ir veiksmažodis *sarmatytis* šalia *gėdytis*.

Toliau straipsnyje anas kunigas skundžiasi: "Niekam nerūpi, ar aš linksmas, ar nuliūdęs, ar kenčiu, ar džiaugiuosi, ar sergu, ar verkiu, nes aš neturiu širdies, kuriai galėčiau sakyti: 'Tu mano, aš tavo amžinai' ". Jam būtų patartina aplankyti, pavyzdžiui, senelių namus, ligoninę, kalėjimą, užėiti į traukinio stotį, į laukiamąjį, kur "bomai" susirinkę šildosi, arba pastovėti su jais prie baro ir drauge alaus išgerti; arba nueiti į kuriuos nors socialinius ar valstybinius nakvynės namus pažiūrėti, koks ten vaizdas; arba nueiti į našlaičių prieglaudą arba į namus pabėgusioms mergaitėms, arba į centrą, kur narkomanai gydomi, į sanatoriją. Pagaliau jis galėtų nueiti į kokią nors aludę arba į naktinį klubą. Jis greitai pastebės nesąs vienas tokio likimo žmogus.

Kunigas rašo: "Neturiu žmogaus, kurs mane suprastų, nes esu ne toks, kaip visi". O koks žmogus yra "kaip visi"? Ką reiškia "kaip visi"? Kaip matėme, jis turi nemažai panašumo gal ne su visais, bent su kai kuriais, kurie turbūt ir sudaro daugumą.

Kunigas keletą kartų mini, jog pagrindinė jo problema yra ta, kad žmonės jo neapkenčia. Jis negali suprasti kodėl. Jis aprašo visa tai, ko jis jiems nepadarė: jų neapgavo, nenuskriaudė, jiems nesakė netiesos, nesiurbė jų kraujo, ašarų ar turto, jų laimės nesugriovė, nepalankaus žodžio nepasakė. Man asmeniškai būtų buvę įdomiau išgirsti ne tai, ko jiems nepadarė, bet ką **padarė**. Jeigu neapgavo, tai ką sąžiningai atliko? Jeigu nenuskriaudė, tai kuo apdovanojo? Jeigu nėra sąžalos netiesos, tai kokią tiesą jiems skelbė? Jeigu nesiurbė, kuo pripildė? Jeigu laimės negriovė, kaip ją kūrė? Jeigu nepalankaus žodžio netarė, koks buvo tas gerasis žodis? Žinau, jis jiems užtikrina amžiną begalinę laimę, bet turėtų suprasti, kad toks atsakymas mažai ką patenkina šiais laikais. Nemažai kam tokie žodžiai yra labiau papiktinimas! Jis turėtų suprasti, kad gyvename laikais, kai tikėjimas nėra savaime suprantamas dalykas. Žmogus nebepraryja kiekvieno

posakio, kuris nukrenta iš dangaus. Kunigas turėtų suprasti, kad taip kalbėdamas jis daugeliui šauna pro šalį. Jie nepajėgia rimtai tikėti tuo, ką jis sako. Kunigas, skelbdamas Evangeliją ir pranašaudamas tiesą, neturėtų tikėti, kad visi žmonės jo skelbiamą tiesą tuojau pripažins ir dėl tos tiesos jį gerbs bei mylės. O kas įvyko su pranašais? Ne, jeigu jis nori jų meilę ir pagarbą laimėti, jis turi pats ją užsitarnauti, pas kiekvieną žmogų atskirai. Bet to siekiant, nepadeda jokie žodžiai, posakiai ar argumentai.

Kai tas kunigas rašo: “Nepatogu girtis, bet ši syki netylėsiu! Ar aš ne aukos žmogus?”, manau, kad ir čia jis klysta. Apie savo auką jis neturėtų kalbėti. Ar mes, tikintieji, jos esame iš jo reikalauję? Ar jis savo kelio nėra pats laisvai pasirinkęs? Toliau savo auką jis taip pavaizduoja: “Gyvenimas viliojo švelniausiais garsais ir spalvomis. Pasaulis siūlė visus savo patogumus ir malonumus. Pražystančios jaunystės kraujas, energija, viltys ir meilė žadėjo laimės kalnus. Visa tai atiduota, sudėta ant altoriaus, kad galėčiau gyventi ne sau, o kiekvienam mano pagalbos reikalingam žmogui”.

Kai žmogus apie savo auką kalba, man vis kyla klausimas: kaip jis aukojasi — protu ar širdimi? Auka arba savęs atsižadėjimas, kuris nekyla iš meilės, bet remiasi protu (reiškia, kada manau, kad man taip reikia daryti, arba kiti iš manęs to reikalauja), sunkiai išstveria ir paprastai su laiku subyra. Dažnai žmogus, jau nebepajėgdamas pakeisti savo padėties, tampa savo aukos auka, o ne toji auka, kuri aukojasi. Pasidaro suskilęs, sunaikintas, apkartęs. Žmogus, kuris nori aukos ir atsižadėjimo gyvenimą tvarkyti pagal savo proto apskaičiavimus, sunkiai išsilaikys.

Tiktai tas, kuris aukojasi iš meilės, patenkintas išstveria. O čia ir galima matyti visą aukos grožį. Kas iš meilės aukojasi, **nemato** savo aukos, bet ją pergyvena daugiau kaip dovaną ar palaimą. Tikras asketas nemato savo asketizmo. Jauna motina, kuri visą dieną skalbia, vyrui kelnes lygina, valgi gamina, vaikus maitina, kambarius valo, naktimis nemiega, nepasakos kitiems, kaip ji aukojasi, kokia didelė auka yra jos gyvenimas, nors iš tikrųjų taip yra. Ar ir jos negalėjo vilioti švelniausi gyvenimo garsai ir spalvos? Ar ir ji nebūtų galėjusi studijuoti meną, daryti karjerą, keliauti aplink pasaulį, leisti kitiems jai tarnauti? O dabar pririšta prie namų. O jos vyras? Ar ir jam vienu metu viltys ir meilė nežadėjo laimės kalnų? O dabar naktimis pila prakitą fabrike. . .

Motina nepasakos, kad jos gyvenimas yra auka, nes ji viską daro iš didelės meilės savo šeimai. Ji

nelaikys visa to auka, bet bus laiminga, kad savo mylimuosius aplink save turi ir jiems gali patarnauti. O vyras, grįžęs rytą namo pavargęs iš darbo, neaiškina žmonai ir vaikams, kaip visą naktį dėl jų aukojosi, bet džiaugsis, matydamas, kad jo darbo pelnas jam leidžia vaikus gražiai apmokyti, maisto ant stalo padėti. Tie mažyliai, kuriems jis aukojasi, visai nesupranta, kas darosi, bet jis gali tik šypsotis apie tai pagalvojęs.

Ir taip, man regis, turėtų būti su kunigu. Pasi-aukojusiam iš meilės Dievui ir savo artimui, pasidaro visiškai nesvarbu, ką jis už savęs paliko, stodamas į seminariją. Jis savęs neklausia, “ką aš esu paaukojęs”, bet su šv. Ignacu Lojolaitaria: “Ką aš esu dėl Kristaus padaręs, ką dėl Kristaus darau, ką dėl Kristaus darysiu?” Jis nežvelgia atgal į tai, ko atsižadėjo, bet meta žvilgsnį pirmyn. Kristus yra pasakęs: “Nė vienas, kuris pridėda ranką prie arklro ir žvalgosi atgal, netinka Dievo karalystei” (Lk 9,62).

Antra vertus, jeigu kunigas aukojasi tik todėl, kad jis mano, jog Dievas iš jo to reikalauja arba nori, tai reiškia, kad jis tik protu aukojasi, o ne širdimi. Tai yra pavojus, kad su laiku jis gali tapti tokiu žmogumi, kuris tik kalba apie savo kančią, darydamas gyvenimą ne tik sau, bet ir kitiems nemalonų.

Tikiu, kad anam kunigui nelengva. Nenoriu jo pajuokti ar kritikuoti. Jis vertas pagyrimo, kad išdrįso atvirai parašyti, kaip jis savo padėtį pergyvena. Skaitytojams turbūt taip pat įdomu truputį patirti apie žmogiškąją kunigo pusę. Bet autoriaus savęs gailėsčio tonas vertė mane atsakyti, nes, mano nuomone, savęs gailėtis tam kunigui nepadės.

Žinau, kad dar neatsakiau į pagrindinį jo klausimą: kodėl, nepaisant visų jo pastangų, žmonės jo neapkenčia? Atkreipdamas dėmesį į straipsnio toną, norėčiau su visu nuolankumu ir pagarba pasakyti savo įspūdį, kad ne kiti jo neapkenčia, bet veikiau jis pats savęs neapkenčia. Su tokiu nusistatymu ir kiti žmonės gali atrodyti labai nesimpatingi, kaip perrūgę agurkai. Tas kunigas turėtų stengtis pakeisti savo **nusistatymą**, save priimti tokį, koks jis yra, su visomis savo silpnybėmis, ir nekreipti tiek daug dėmesio į tai, ką, jo nuomone, kiti apie jį galvoja. Svarbu, kad jis liautųsi savęs neapkęsti, nes jeigu vaikščios nuleista galva ir nuliūdęs, kaip žemę pardavęs, kaip tada kiti žmonės supras, kad jis juos myli, jiems aukojasi ir yra pasirengęs dieną naktį jiems tarnauti? Jie greičiau manys, kad “tas vargšas jau ir taip apsunkintas”, tad, nenorėdami jo visiškai palaužti, labiau jo vengs, negu prie jo artinsis. Kol tas kunigas į save žiūrės kaip į vargšą

nuskriaustąjį, paaukotą avinėlį, tol liks atstumas tarp jo ir kitų žmonių. Tada nebus ko stebėtis, jeigu "vienai neapkenčia, kiti bijo, tretį nedrįsta, o net ir geriausieji bičiuliai varžosi". Aš to kunigo visai nepažįstu ir niekuomet nesu matęs, bet, kai perskaičiau jo straipsnį, man pasidarė nesmagu.

Kunigas klausia: "Ar nėra tų žmonių dvasios ligos ženklas, kai jie neapkenčia manęs, menkučio žmogelio, bebandančio nors silpnai atspindėti jiems amžinąją Šviesą, Tiesą ir Gėrį?" Veikiau būtų galima pasakyti, kad tai jo dvasios ligos ženklas, kai jis tą gerąją naujieną, išganymą, išlaisvinimą, kaip ir pats sako, silpnai atspindi. Jeigu tie dalykai tikrai jo gyvenime atsispindėtų, tai žmonės labiau jį mylėtų negu neapkęstų, mažiau bijotų, daugiau juo pasitikėtų, jo nesivaržytų, norėdami save išreikšti, rimčiau klausytų, jo pagalbos prašytų, jo šešėlyje dvasiškai pasistiprintų, o jaunuoliai tartų: "Ir mes norime būti kunigai!"

Galop patarčiau tam kunigui neieškoti klaidų kituose, labiau pasinaudoti savo sunkumais kaip paskata atidžiau **pažvelgti į save** ir atsinaujinti. Jis galėtų Dievui dėkoti už tokią progą ir savo maldoje sakyti ne "atleisk jiems, Viešpatie, nes jie nežino, ką daro", o "atleisk man, Viešpatie, nes aš nežinau, ką darau".

Andrius Valevičius, S.J.

TRUMPAI IŠ VISUR

• William J. Murray, sūnus ateistės Madalyn Murray O'Hair, kuri išreikalavo, kad mokyklose nebūtų kalbama malda, dabar pirmą gegužės savaitgalį įteikė prezidentui Reagan prašymą su milijonu parašų, kad būtų malda vėl gražinta į mokyklas. Dabar tas jos sūnus keliauja po JAV ir bažnytinėms grupėms kalba apie savo atsivertimą į religiją. Jis pasakoja, kaip buvo paveiktas, matydamas moralinį Amerikos menkėjimą. Į jo rankas 1979 m. pateko Šv. Raštas, jis buvo labai paveiktas ir dabar jis meldžiasi kasdien, prašydamas Dievą savo motinos atsivertimo. Laike ateistų konvencijos, kurioje pirmininkavo jo motina, jis su draugais išspausdino "Washington Post" laikraštį atsišaukimą, kuriame pasakė savo motinai ir jos bendrininkams, kad "Dievas yra, Jis jus myli ir nori jums suteikti amžiną gyvenimą". Ateistė motina, supykusi, kad sūnus atsimetė nuo bedievybės, dabar su juo nešneka. Sūnus W. Murray dabar skelbia, kad JAV jaunimas šiuo metu maldos ir religijos yra labiau reikalingas, negu bet kada. Jis skelbia, kad augančios savizudybės jaunimo tarpe rodo, jog jiems reikalinga religijos parama. Jis nori, kad vaikai priimtų tas gyvenimo vertybes, kurias skelbia tikėjimas.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Petras Stravinskas. **ATSIMINIMAI IR PASAULĖŽVALGA**. Antroji knyga iš serijos "Raštai ir Cre-do". Išleido P. Stravinsko raštams leisti komitetas, 6437 S. Washtenaw Ave., Chicago, IL 60629. 216 psl., kaina 6 dol. Knygoje yra įdomių atsiminimų iš Lietuvos, o taip pat pasaulėžvalginių straipsnių, jau anksčiau buvusių išeivijos lietuvių periodinėje spaudoje.

ĮŽIEBTA KIBIRKŠTIS. Kristijono Donelaičio aukštesniosios lituanistinės mokyklos moksleivių metraštis, 1931-1982 mokslo metai. Redagavo ir spaudai paruošė Regina Kučienė. Viršelis Jono Maleiškos. Nuotraukos Jono ir Arūno Tamulaičių. Piešiniai Vitos Kriščiūnaitės ir Rimos Stroputės. Spaudė Mykolo Morkūno spaustuvė. Didelis formatas, 160 psl., daug iliustracijų.

Algirdas Gustaitis. **ALGIS TRAKYS ir TAKSIUKAS ŠLEIVYS**. III dalis. **ŽUVININKAI**. Išleido JAV LB Švietimo taryba 1981 m. Čikagoje. Finansavo autorius ir Švietimo taryba. Dailininkė Jina Leškienė. Didelis formatas, 32 psl., spalvotos iliustracijos, kaina 2 dol. Knygelė tinka pradžios mokyklos vidurinių skyrių mokiniams. Galima užsisakyti šiuo adresu: A. Kareiva, 6559 S. Richmond Ave., Chicago, IL 60629.

ŠVENTO PRANCIŠKAUS GIMIMO JUBILIEJUI. Paruošė Viktoras Gidžiūnas, O.F.M. Išleido Tėvai Pranciškonai 800 metų nuo šv. Pranciškaus gimimo sukakčiai paminėti. 32 psl.

LITUANUS. Vol. 28, No. 2. Šį numerį redagavo Antanas Klimas. Adresas: Litanus, 6621 S. Troy, Chicago, IL 60629.

DABARTINĖ LIETUVIŲ KALBOS RAŠYBA. Redagavo Juozas Vaišnys, S.J. Medžiagą apie rašybą ir skyrybą paruošė J. Vaišnys, S.J., apie svetimųjų tikrinių vardų rašymą — prof. dr. Antanas Klimas. Išleido JAV LB Kultūros taryba 1982 m. Mecenatas — Lietuvių Fondas. 56 psl., kaina 3 dol. Tai seniai lauktas leidinėlis, kuriame paaiškinama, kokie rašybos pakeitimai dabar įvesti ir patvirtinti Lietuvoje, Taip pat pridėta ir kai kurių kitų rašybos klausimų, kai kuriems dažniau keliančių abejonių. Paskutiniame Mokslo ir kūrybos simpoziume Lituanistikos Instituto taryba šią rašybą patvirtino ir prašo, kad nuo šiol jos laikytųsi mūsų spauda ir mokyklos. Knygelė gaunama pas platintojus.

Nuoširdi padėka "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" REMĖJAMS

100 dol. aukojo P. Strumskienė.

50 dol. aukojo E. Jonušienė.

Po 30 dol. aukojo: S. Jurskytė, D. Valantinaitė.

20 dol. aukojo J. Ivašauskienė.

14 dol. aukojo A. Aviža.

Po 12 dol. aukojo: H. Bagdonienė, I. Plechavičius.

Po 10 dol. aukojo: V. Poderys, M. Skėma, P. Balandis, Skodienė.

9 dol. aukojo A. Pilipavičius.

Po 8 dol. aukojo: M. Prancėvičienė, S. Kalvaitienė, J. Jurienė.

Po 7 dol. aukojo: T. Bukaveckas, D. Satas, J. Naikelis, S. Santvaras, B. Simonaitienė, E. Zenkevičienė, V. Mitkus, M. Strungienė, A. Žemaitaitienė, T. Varanka, J. Rumbutis.

Po 6 dol. aukojo: L. Kupcikevičius, E. Jokubkienė, M. Jasiulevičienė.

Po 5 dol. aukojo: A. Šembrotas, B. Kukalis, J. Kačkelis, K. Balčiūnas, J. Stanislovaitienė.

Po 4 dol. aukojo: J. Gasperas, A. Boreišis, A. Margevičienė, A. Piktūžis, A. Puzinienė, A. Mingėla, G. Biskis, P. Macnorius, J. Tamulis, S. Jokubauskas, V. Mantautas, A. Venckus.

3 dol. aukojo S. Einikis.

Po 2 dol. aukojo: T. Sakienė, R. Petronienė, A. Bilaitienė, B. Apanavičienė, O. Jesiūnas, E. Gudinskienė, J. Lukoševičius, S. Čepas, O. Krašauskienė, D. Regina, S. Zatorskienė, B. Baras, B. Rygertienė, E. Trimakienė, R. Marchertienė, L. Radvila, A. Dičius, M. Kapočius, L. Senutienė, J. Krakauskaitė, S. Baltūšienė, J. Juška, D. Eidukienė, prel. A. Bačkis, A. Juodka, E. Juknevičienė, O. Michelevičienė, J. Penčylienė, J. Žadeikis, I. Budrys, kun. V. Karalevičius, Z. Martinaitienė, M. Levišauskienė, K. Stankūnas, V. Balutienė, Č. Grincevičius, J. Juška, J. Rutka, T. Vildžius, V. Leščinskas, A. Nekrašius, A. Drūtys, A. Kremenienė, B. Valavičienė, S. Ilginienė, A. Lietuvninkienė, H. Idzelis, A. Totoraitienė, E. Tribinevičienė, R. Kaunienė, M. Andriušienė, S. Galisienė, A. Liudžius, E. Strungys, A. Damijonaitis, V. Juodakienė, B. Kožicienė, T. Šaulienė, K. Staras, D. Kunskaitė, V. Sabalienė, B. Masalaitienė, J. Duda, K. Orentienė, kun. D. Kenstavičius, J. Šukys, K. Keblys, P. Vitas, L. Kerulis, J. Mackevičius, J. Pakeltienė, A. Pretkelis, K. Grikinienė, A. Razutis, K. Miškinienė, B. Balčiūnienė, M. Milašienė, J. Jurgutis, A. Saldys, J. Plečkaitienė, L. Stukienė, K. Daknevičienė, B. Konauka, O. Martišauskienė, B. Žvinakienė, S. Slavickas, R. Andrijauskienė, S. Grigaliūnienė, K. Valiuškienė.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telef. 737-8400. Nekalto Prasišėdimo šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.